

Čiekurs pavasaris

INFORMATĪVS IZDEVUMS MEŽA ĪPAŠNIEKIEM ○ 1 (30) 2011

Ko darīt ar neizmantošu lauksaimniecības zemi?

Šis jautājums kļuvis aktuāls daudziem zemes īpašniekiem, īpaši pēc paaugstinātā zemes nodokļa saņemšanas par neapstrādātu lauksaimniecības zemi.

Likumdošanā ir noteikts, ka zemes īpašniekiem ir pienākums nodrošināt zemes izmantošanu atbilstoši zemes robežu plānā iezīmētajiem lietošanas veidiem un nekustamā īpašuma valsts kadastrā reģistrētajiem zemes izmantošanas mērķiem. Tas, ka zeme ir aizaugusi ar kokiem un krūmiem, liecina, ka tā nav pienācīgi apsaimniekota un ir notikusi zemes transformēšanās citā zemes lietošanas veidā.

Zemes īpašniekiem ir vairākas iespējas – attīrīt aizaugušo zemi no apauguma un apsaimniekot to kā lauksaimniecības zemi, izkopt un veikt ieaugušā meža inventarizāciju un apsaimniekot to kā mežu vai mērķtiecīgi tajā ieaudzēt mežu vai plantāciju mežu. Lai pieņemtu lēmumu par turpmāko zemes izmantošanas veidu, viss kārtīgi jāapsver un jāpārdomā. Tāpēc sīkāk pastāstīšu par divām pēdējām iespējām.

Kā rīkoties, ja lauksaimniecības zeme ir dabiski aizaugusi ar kokiem?

Pastāv divas iespējas, lai legalizētu ieaugušo mežu.

1. Varat uzaicināt meža inventarizētāju (taksatoru). Ja audze atbildīs Meža likuma 3. panta nosacījumiem, tad meža inventarizētājs reizē ar inventarizāciju mežniecībā iesniegs pieteikumu

zemes lietošanas veidu maiņai, kurš pēc pārbaudes tiks iesniegts VZD izmaiņu izdarīšanai īpašuma robežplānos. Meža inventarizētāju sarakstu varat atrast: www.vmd.gov.lv.

Meža inventarizācija ir nepieciešama mežaudzēm, kuru platība pārsniedz 0,1ha. Šobrīd spēkā esošajā Meža likumā noteikts, ka meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir veikt meža inventarizāciju un tās materiālus iesniegt Valsts meža dienestam vismaz reizi desmit gados. Tāpat arī pēc meža inventarizācijas datiem meža īpašnieks var saņemt nekustamā īpašuma nodokļa atlaides par īpašumā esošajām jaunaudzēm un saimnieciskās darbības apbrežojumiem.

2. Pats zemes īpašnieks var vērsties mežniecībā ar iesniegumu. Platības, kurās valdošās koku sugas vidējais augstums ir lielāks par diviem metriem, jābūt izkoptām. Pēc kopšanas mežniecībā jāiesniedz „Meža ieaudzēšanas pārskats” un robežplānā iezīmēta ieaudzētā vieta. Mežniecības darbinieki platību pārbaudīs, uzmērīs un Valsts zemes dienestā iesniegs pieteikumu zemes lietošanas veida maiņai.

Ja šobrīd par neapstrādātu lauksaimniecībā izmantojamo

zemi jāmaksā nekustamā īpašuma nodokļa papildlikme 1,5 %, tad pēc platības un dokumentu sakārtošanas, saskaņā ar šobrīd pastāvošajiem 11.02.2003. MK noteikumiem Nr.76 “Kārtība, kādā ar nekustamā īpašuma nodokli neapliek zemi, kuru aizņem atjaunotās vai ieaudzētās mežaudzes”, jūs varat pretendēt uz nodokļu atlaidi:

- skuju kokiem — 40 gadu;
- cietajiem lapu kokiem — 40 gadu;
- mikstajiem lapu kokiem (izņemot balttalksni) — 20 gadu;
- balttalksnim — 10 gadu.

Jāatceras par Valsts zemes dienesta prasību, ka, pēc lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārveidošanas, tās īpašniekam trīs mēnešu laikā jāierosina kadastra datu aktualizācija LR Valsts zemes dienestā.

Kas jāņem vērā, ja vēlamies ieaudzēt mežu vai plantāciju mežu?

Izmaiņas normatīvajos dokumentos paredz, ka no 2009.gada 1. jūlija vairs nav nepieciešams saņemt lauksaimniecībā izmantojamās zemes transformācijas atļauju. Lai pārveidotu lauksaimniecībā izmantojamo zemi, piemēram, par mežu, ir jānodrošina pašvaldību.

(Turpinājums 13. lpp.)

ŠAJĀ NUMURĀ:

JAUNUMI

- Kuru kompensācijas veidu izvēlēties?
- Noslēdzies projekts “Kultūras mantojums”

2. - 3. lpp.

SAIMNIEKOJAM MEŽĀ

- Velga un Austris Lejnieki stāsta par saviem diviem īpašumiem
- Agris Zakss no šķeldas ražo mulču un trūdzeni

4. - 5. lpp.

AR MEŽU SIRDĪ

- Jūlijs Blūms – mežkopis pēc izglītības un sirds aicinājuma

6. - 7. lpp.

NOTIKUMU MOZAIKA

- Uzsākts projekts “Koksnes enerģija un ekoloģiski tīras tehnoloģijas”
- Skolēni piedalās izglītojošās nodarbībās par mežu

8. - 9. lpp.

PASAULĒ

- Itālijas papeļu audzēšanas pieredze var noderēt arī Latvijā

10. - 11. lpp.

PRAKTISKI PADOMI

- Par dažām koku sugām, kas būtu lielisks papildinājums mežam
- Dažas receptes mūsu veselībai

12. - 13. lpp.

PAR MEDĪBĀM UN MEŽA DŽĪVNIEKIEM

- Par zemes īpašnieku un mednieku attiecībām
- Par reģionālajām medību trofeju izstādēm

14. - 15. lpp.

Veiksmi pavasara darbos!

Pienācis ilgi gaidītais pavasaris – ar putnu dziesmām, plaukstošiem kokiem un augiem, pirmajiem pavasara ziediem. Arī ikvienam no mums sākas aktīvais pavasara darbu laiks. Stādīšana ir pats svarīgākais un atbildīgākais posms meža audzēšanā, tādēļ svarīgi ir ne tikai pareizi iestādīt kociņus, bet tos pēc tam arī apsekot. Skuju koku stādījumus “svaigos” izcirtumos bieži bojā kaitēkļi, kas apgrauz kociņu mizu, un tie nokalst. Tāpēc svarīgi to savlaicīgi pamanīt un aizsargāt, miglojot ar kādu no kaitēkļu apkarošanas preparātiem. Auglīgās augsnes noteikti būs nepieciešama kopšana, lai kociņus atbrīvotu no zālaugu un citu ātraudzīgu koku un krūmu konkurences.

Daudzi vēl vēlas iegādāties stādus, taču jāatgādina, ka tie ir savlaicīgi jāpasūta meža kokaudzētavās. Iespējams, ka kādā no kokaudzētavām vēl ir kas palicis pāri. Kokaudzētavu saraksts pieejams MKPC mājas lapā www.mkpc.llkc.lv sadaļā *Informatīvie materiāli*.

Lai gan jaunaudzēs pavasarī labi atpazīt koku sugas un izvēlēties atstājamās, to kopšanu labāk atstāt uz vasaras otrū pusī, jo atvases ataug vēl vairāk. Neatraucēsim arī ligzdojošos putnus un citus meža iemītniekus.

Aicinām atlicināt laiku un piedalīties arī Meža konsultāciju pakalpojuma centra organizētajos praktiskajos semināros un mācībās. Plašāk par tiem var uzzināt www.mkpc.llkc.lv sadaļā *Apmācības* vai Valsts lauku tīkla mājas lapā www.laukutiks.lv sadaļā *Notikumi*. Tāpat visi aicināti piedalīties Meža dienu pasākumos, kas šogad notiek Par pasākumiem var uzzināt Zemkopības ministrijas mājas lapā www.zm.gov.lv sadaļā Meža nozare, kā arī sekot līdzi informācijai vietējos saziņas līdzekļos. Novēlu visiem atrast laiku izbaudīt pavasara dabas burvību!

Ar cieņu,
Sarmīte Grundšteine

Kompensācijas meža īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem

Vairāki zemes īpašnieki interesējas par kompensācijām, kuras var saņemt, ja īpašums atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās vai mikroliegumos. Piedāvāju nelielu kopsavilkumu.

Zemes īpašniekiem, kuru īpašumi atrodas kādā īpaši aizsargājamā dabas teritorijā (ĪADT) vai mikroliegumā, un līdz ar to ir noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi, ir tiesības saņemt kompensāciju par neiegūto mantisko labumu, kuru tie nevar iegūt īpaši

aizsargājamo dabas teritoriju vai mikroliegumu aizsardzību un izmantošanu regulējošos normatīvajos aktos noteikto saimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ.

Ir divu veidu kompensācijas.

Kompensācija, ko nosaka nacionālā likumdošana. Likums „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās vai mikroliegumos”, kas paredz divu veidu kompensācijas: atlīdzību par mezsaimnieciskās dar-

bības ierobežojumiem vai zemes atpirkšanu.

Eiropas Savienības (ES) atbalsts. Latvijas Lauku attīstības plāna programmas 2007.-2013. gadam, pasākuma „NATURA 2000” maksājumi meža īpašniekiem, ietvaros.

Lai meža īpašniekam būtu vieglāk saprast kopīgos un atšķirīgos nosacījumus katram kompensācijas veidam un pieņemt lēmumu, uz kuru kompensāciju pieteikties, piedāvāju *vispārīgu ilustratīvu salīdzinājumu*.

Nacionālā likumdošana (valsts budžets)	ES atbalsts (Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai)
Atbildīgā institūcija, kas administrē	
Vides aizsardzības un reģionālās aizsardzības ministrijas Dabas aizsardzības pārvalde (DAP). www.daba.gov.lv	Zemkopības ministrijas Lauku atbalsta dienests (LAD). www.lad.gov.lv
Vienreizējs maksājums, par m ³	Ikgadējs maksājums par ha (platībmaksājums).
Pieteikšanās termiņš	
Nav noteikts, bet 2011. un 2012. gadā atlīdzība par mezsaimnieciskās darbības ierobežojumiem netiek aprēķināta un izmaksāta, iesniegumi DAP tiek pieņemti. (Likums „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās vai mikroliegumos” no 30.06.2005.).	Katru gadu līdz 15. maijam (ar atbalsta samazinājumu līdz 9. jūnijam).
Atlīdzības apmērs un nosacījumi	
Saskaņā ar atlīdzības apmēra novērtēšanas metodiku, ko nosaka Ministru kabinets. (MK 21.03.2006. Noteikumi Nr. 219).	60 EUR/ha
ĪADT, mikroliegumi.	Tikai ĪADT un mikroliegumi, kas atrodas NATURA 2000 teritorijās.
Minimālā platība -0,1 ha	Minimālā platība -1,0 ha, ko veido „lauki”, ne mazāki par 0,5 ha
Ierobežojumi visa kalendārā gada laikā	
Aizliegta mezsaimnieciskā darbība.	Aizliegta mezsaimnieciskā darbība.
Aizliegta galvenā cirte (izņemot kailcirti). Ja ir tikai kailcirtes aizliegums, kompensācija nepienākas.	Aizliegta galvenā un kopšanas cirte.
Aizliegta kopšanas cirte (kompensācija par m ³ - starpību starp audzes faktisko šķērslaukumu un audzes minimālo šķērslaukumu).	Aizliegta galvenā cirte.
	Aizliegta kailcirte.
Uz pieteikto teritoriju	
var būt saņemts ES maksājums NATURA 2000 mežiem. Tiek izmaksāta starpība.	nevar būt saņemta nacionālā kompensācija par galveno cirti un mezsaimnieciskās darbības aizliegumu.
spēkā esoša meža inventarizācija.	var būt saņemta nacionālā kompensācija par kopšanas cirtes aizliegumu, bet ne lielāka par plānoto kompensāciju no ES.
var pieteikties fiziskas un juridiskas personas, kas ir īpašnieki vai kopīpašnieki (jāpilnvaro viens no kopīpašniekiem). Jābūt sakārtotai Zemesgrāmatai.	var pieteikties fiziskas un juridiskas personas, kas ir īpašnieki un kam ir sakārtota Zemesgrāmata. Pieteikumu LAD var iesniegt arī cita persona (trešā persona), taču saņemt platībmaksājumu var tikai īpašnieks.
	platībmaksājumiem nevar pieteikt pūrus.
Meža īpašnieka pārkāpumi	
Samaksāti sodi ar pārkāpumiem vides jomā un nav nodarīti zaudējumi videi un mežam.	Kārtējā gada laikā nav saukts pie administratīvās atbildības pēc Administratīvo pārkāpumu kodeksa 57 ¹ , 66 ³ , 66 ⁴ 67, 67 ¹ , 68, 71., 71 ¹ un 81. panta.
Zemes īpašniekam nav nekustamā īpašuma nodokļu parādi.	Ir samaksāti sodi par iepriekš minētajiem pārkāpumiem un atlīdzināti zaudējumi.
Aprobežojumi	
Meža apsaimniekošanas aprobežojums uzlikts pēc meža iegūšanas īpašumā (Pārņemot īpašumu mantojumā vai to nopērkot kompensācija netiek piešķirta).	Ir meža apsaimniekošanas aprobežojums

Mairita Bondare, MKPC Madonas – Cēsu nodaļas vadītāja

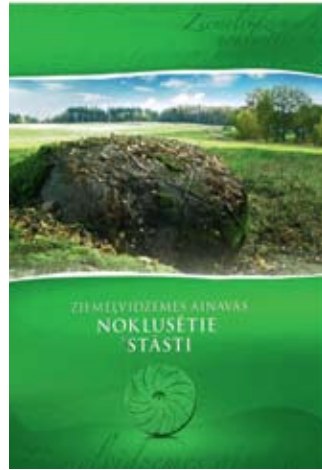

Noslēdzies projekts „Kultūras mantojums”

2011.gada aprīlī beigās Ziemeļvidzemē noslēdzās projekts „Kultūras mantojums” (*Unknown cultural heritage values in common natural and cultural space*). Projekta partneri bija Igaunijas Valsts mežu apsaimniekošanas centrs, Valsts meža dienests un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts. Visos pasākumos aktīvi līdzdarbojās Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes, Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas un Latvijas Petroglifu centra speciālisti un zinātnieki. Finansējums projektam tika piešķirts „Igaunijas – Latvijas programma 2007-2013” ietvaros.

Divu gadu laikā bijušajos Valmieras, Valkas, Alūksnes un Limbažu rajonos 74 pagastu teritorijās kultūras mantojuma liecību meklēšanu un apzināšanu veica 70 cilvēki, reģistrējot vairāk nekā 17 tūkstošus objektu. Inventarizācijas veikšanā iesaistījās vietējie iedzīvotāji – mežinieki, skolotāji, ģeogrāfi, muzeju darbinieki, studenti un tūrisma speciālisti. Digitāli uzņemti tika arī zināmie vēsturiskie objekti, kas jau atrodas valsts aizsardzībā (senkapi, pilskalni, apmetnes, muižas, alejas), tomēr galvenokārt uzmanība veltīta tām neapzinātajām vēstures liecībām, kurām agrāk nav pievērsta vēsturnieku un ainavu speciālistu uzmanība. Gandrīz visi atzīmētie objekti apskatāmi publiski pieejamā kartē [http://](http://mkt.vmd.gov.lv/cultural/)

Valsts Meža dienesta INFORMĀCIJA

mkt.vmd.gov.lv/cultural/. Šeit atrodama arī saite uz Igaunijas mājas lapu, kurā var iepazīties ar projektā atzīmētajiem objektiem kaimiņu teritorijā.

Lielākajai daļai kultūras mantojuma objektu nav nepieciešama īpaša aizsardzība, bet tikai to apkopšana un uzmanīga attieksme. Pieminekļi, karavīru kapi, akas, vecie ceļi, pilskalni, parki ieaug mežā un kļūst arvien grūtāk pamanāmi vērotāja acīm, tāpēc bieži pameža krūmi būtu izcērtami un izvācāmi. Daudzi objekti neprasa īpašas rūpes, tikai uzmanīgāk pielietot meža izstrādes tehniku, apbraukt akmeņu žogus un, veicot augsnes sagatavošanu meža stādīšanai, neiznīcināt seno lauksaimniecības zemju liecības – noaru kāples un akmeņu kaudzes.

Citi objekti prasītu pastiprinātas rūpes un saudzību, dažu saglabāšanai būtu vēlams plānoto darbību rūpīga izvērtēšana, piemēram, lai saglabātu akmens mūra tiltiņa paliekas meža ceļā,

Foto:M. Purmale

Akmens sēta Viļķenes pagastā

kur ielānoti rekonstrukcijas darbi. Tas iespējams tikai tad, ja saimniekotājiem ir informācija par šādu objektu esamību, lepnums par to atrašanos viņu īpašumā un informācija, kā tos labāk apsaimniekot. Tāpēc projekta ietvaros ir sagatavotas rekomendācijas kultūras mantojuma objektu apsaimniekošanai, detalizēti aprakstot iespējamus riskus un vēlamus pasākumus dažādām objektu grupām. Rekomendācijas elektroniski pieejamas VMD mājas lapā, kā arī Latvijas Petroglifu centra mājas lapā <http://petroglifi.lv/load>

Lai sniegtu ieskatu projekta rezultātos un radītu priekšstatu par kultūras mantojuma dažādību lauku ainavā, ir tapusi grāmata „Ziemeļvidzemes ainavas noklusētie stāsti”. No visa plašā atradumu klāsta inventarizācijas veicēji katrs izvēlējās dažus sava pagasta objektus, sagatavojot gan

fotogrāfijas, gan informāciju. Grāmatā ietverti gan maz pazīstami pieminekļi, gan industriālā mantojuma objekti, interesantas vecsaimniecības, militāro aktivitāšu paliekas, padomju laika saimniekošanas liecības. Dažos gadījumos paši objekti līdz mūsdienām nav saglabājušies, ir tikai senās fotogrāfijas un vietējo iedzīvotāju atmiņu stāsti, bet daži tikai pēdējos gados ir izezīmējuši savu vietu ainavas vēsturē. Grāmata tiek izplatīta projekta teritorijā, kā arī ir elektroniski pieejama VMD mājas lapā.

Lai interesants ceļojums Ziemeļvidzemes ainavā, iepazīstot un lasot tās rūpīgi glabātos, bet līdz šim noklusētos stāstus, un pēc tam ar plašākām, zināšākām acīm uzlūkojot savu apkārtni.

Sandra Ikauniece,
VMD Meža un vides Aizsardzības daļas vecākā referente

Meža īpašniekiem pieejamais ES atbalsts

Šobrīd meža īpašniekiem pieejams ES atbalsts divās zemāk minētās aktivitātēs. Aicinām meža īpašniekus būt aktīviem un izmantot šo iespēju. Informāciju, konsultācijas un praktisku palīdzību projektu sagatavošanā un realizēšanā var saņemt LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centra nodaļās. Plašāka informācija un projektu dokumentācija pieejama Lauku atbalsta dienesta interneta vietnē:

www.lad.gov.lv.

Reģionālajās lauksaimniecības pārvaldēs iesniegtais projektu skaits	Pieteiktas attiecināmās izmaksas (LVL)	Pieteiktais publiskais finansējums (LVL)	Kārtā atvēlētais publiskais finansējums (LVL)	Pieejamā publiskā finansējuma atlikums (LVL)	Pieteikts % no pieejamā publiskā finansējuma
"Meža ekonomiskās vērtības uzlabošana" 3.kārtā (04.01.2010.- līdz ir iztērēts kārtā pieejamais finansējums)					
476	1,620,369	810,417	8,000,000	7,189,583	10
"Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un preventīvu pasākumu ieviešana" aktivitātē "Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku un dabas katastrofu radīto postījumu vietās" (L226.1) 3.kārtā (07.10.2010.- līdz ir iztērēts kārtā pieejamais finansējums)					
110	284,447		1,000,000	715,553	28

Informācija par iesniegtajiem projektiem līdz 2011. gada 2. maijam no www.lad.gov.lv

Saimnieko savā mežā ar mīlestību

Mežs, kurā daudz strādājam

„Veckrieviņu” mežā pārsvarā aug ciršanas vecumu sasniegušas ošu, apšu un baltalkšņu audzes. „2003.gadā, kad oši sāka slimot ar sakņu trupi visā Latvijā, arī mūsu mežā tie masveidā sāka iet bojā. Pēc jaunās meža inventarizācijas datiem gandrīz visas audzes jānocērt kailcirtē, jo oši ir sagūlušī zemē un ozoli arī ir sākuši kalst.” Tā kā oši ir inficēti ar sakņu trupi, tad atjaunošanai tiek atstāti un kopoti baltalkšņi, apses un bērzi.

Vēl šajā mežā redzama reti novērota apiņu augšanas aktivitāte. „Apiņi ir briesmīga sērģa mežā. Izkoptā mežā tie saaug tā, ka cauri netiek. Tie lauž kokus un nav nekāda pieauguma. Kociņu atbrīvošana ir grūts darbs. Katru gadu ar šķērēm jāapriež ap katru kociņu,” šķendēja Velga. Viņa priecātos, ja kāds dotu labu padomu, kā no tiem tikt vaļā.

Mežs, kas ir vairāk sirdij

Otrs mežs ir pavisam savādāks. Par to Velga saka: „Šis mežs mums ir vairāk sirdij. Tas ir labi pieejams, ceļa malā Iecavas upes krastā. Tur ir vairāk skuju koku, ozolu un bērzu.. Kad šo mežu dabūjām, paši saviem spēkiem cirtām kailcirti – pāraugušus bērzus un apses. Otrajā stāvā bija eglis. No sākuma gribējām cirsmu dot vienam izstrādātājam, lūdzot saglabāt paaugas eglītes. Viņš teica, ka tas nav iespējams, jo kailcirtē ir kailcirtē, viss jācērt *pa tiro*. No šī izstrādātāja mēs atteicāmies un 0,7 ha lielo cirsmu paši saviem spēkiem cirtām 3 gadus, mēģinot atstāt eglis, kuras tagad ir varenī saņēmušās un izaugušas. Neviens neticēs, ka tas ir mežs, kas nocirsts kailcirtē. Ja pats izstrādā mežu, tas ir citādi, nekā atdodot cirst kādam citam.

Tomēr no tā paša meža mēs 1,1 ha pārdevām kā cirsmu. Tā kā izstrāde notika pavasarī, tās bija briesmu lietas. Vīram teicu, uzskatīsim, ka to cirsmu esam pārdevuši kopā ar visu zemi. Tagad skats vairs nav tik briesmīgs, egļu meža vietā ir ataugušas apses, kas jau ir izretinātas.

Velga un Austris Lejniki meža īpašumus „Veckrieviņi” un „Zīles” Ozolnieku novada Sidrabenes pagastā apsaimnieko pašu spēkiem. Mežs ir īpašumā kopš 1995.gada.

Kaut arī abi ir cienījamā vecumā un Velga pēc profesijas ir agronome, bet Austris – celtnieks, viņi nolēmuši kļūt par kārtīgiem savu īpašumu saimniekiem.

“Mums ar Austris katram ir savs mežs, man ir 31 ha, viņam – 12 ha. Viens mežs mums ir darbam, otrs – sirdij. Tā kā līdz 2002.gadam paši strādājām, tad mežā neko nedarījām. Kad abi ar vīru aizgājām pensijā, kļuvām par mežstrādniekiem. Par svarīgāko uzskatām sava meža sakopšanu un jauna meža izaudzēšanu nocirsto audžu vietā.”

Es ceru, ka ar laiku kaut kas izaugs. Apsēm tur patīk, jo blakus esošās resnās apses ir pilnīgi veselās, to paši pārbaudījām.”

Viesojoties šajā meža īpašumā, ikvienam ir redzams, ka Velgai ir ar ko lepoties - audzes koptas, iztīrītas robežstīgas, noteikumiem atbilstošas kupicas, nekur neredz vēja gāztus vai kukaiņu bojātus, kaltušus kokus. „Lai šādi varētu sakārtot savu meža īpašumu, saimniekam jādzīvo tuvumā vai vismaz brīvdienās jāpārliūko meža bagātības un regulāri jāveic nepieciešamie darbi”, tā domā Velga. Šeit apvienotas gan ekonomiskās, gan estētiskās vērtības, un ne jau likumā to visu var ierakstīt.

Labprāt dalās pieredzē

Pirms sākt kādus lielākus meža darbus, Velga tos saskaņo ar mežniecību. Kad jāveido dažāda vecuma un sugu koku audzes sastāvs, lieti noder Jelgavas mežniecības mežzīnes Ivetas Fridbergas ieteikumi un mežsarga Riharda Zandovska praktiskie padomi.

Velga un Austris aktīvi piedalās Meža konsultāciju pakalpojumu centra rīkotajos semināros un apmācībās. Rudens pusē Jelgavas novada Staļģenē seminārā „Par labu un pārņemamu praksi”, Velga un Austris dalījās pieredzē, kā apsaimnieko savus mežus, kā plāno un organizē veicamos darbus. Kopā ar meža īpašniekiem no Jelgavas, Tukuma un Auces novadiem diskutēja par meža īpašnieka pienākumiem un atbildību, par

Foto: S. Grundšteine

Velta Lejniece seminārā Staļģenē stāsta, kā plāno un organizē meža darbus

sadarbību, par mazo meža īpašumu apsaimniekošanas iespējām nākotnē.

Zināšanas liek lietā

“Te nu var likt lietā pieredzi un semināros gūtās zināšanas”, saka Velga.

Meža darbos katram ir savi pienākumi. Velga plāno, rēķina un uzņemas meža darbu vadību. Austris savukārt veic tiešos mežizstrādes darbus un ir atbildīgs par dabas aizsardzību. Tā abiem ikdiena paiet svaigā gaisā ar fiziskām aktivitātēm, un 70 gadi nav šķērslis, lai apsaimniekotu 40 ha meža. No darba brīvā brīdī Velga lūko, lai mežā tiktu saglabātas visas tajā sastopamās koku sugas, lai pavasarī ziedētu ievas un rudenī sārtotos pilādzis, savukārt Austris priecājas, ka vēji neko nav spējuši nodarīt viņa varenajiem ozoliem.

Apkopjot jaunaudzes, kā arī pēc vēja nodarītajiem postījumiem tiek rīkotas talkas, tad palīgā tiek aicināti ģimenes locekļi un kaimiņi. Mežā strādā ar maza izmēra traktoru, ar kuru var veikli piebraukt pie katras pagales, un rises arī nepaliek. Šādi saimniekojot, mežā nepaliek neizmantoji koksnes resursi, kā to var daudzviet novērot. Bieži vien meža satrūdēšanai tiek atstāti vēja sagāzti un no-

kaltušie koki, un tad gaužamies, ka nav naudas un darba.

Sadarbojas ar kaimiņiem

„Mums ir viena jaunaudze 1,2 ha platībā, kur, kā speciālisti saka, ir nokavēta kopšana. Domājot par sadarbības iespējām, talkā aicinājām kaimiņu Agri Zaksu,” stāsta Velga. Agrim ir nepieciešamā tehnika, lai kopšanas cirtē iegūtos nelikvidus savāktu un sasmalcinātu. Izcērtamie kociņi, no kuriem malka tā īsti vēl nesanāk, ir koksnes resursi, kas līdz šim praktiski netiek izmantoti. Apstrādājot smalki sasmalcinātu lapu koku mulču ar SIA „Bioefekts” ražoto biokompostētāju, dažu mēnešu laikā iegūst trūdzemi. Velgas ieguvums būs izkopta jaunaudze, mulča apstādījumu kopšanai un eksperiments trūdzemes ieguvei, kas lieti noderēs piemājas dārzā. Savukārt Agrim par darbu tiks saražotā mulča.

Kad meža īpašnieki sanāk kopā un aprunājas par to, ko katrs zina, prot un var, par idejām, pieredzi, tad saprot, ka to, kas nav pa spēkam vienam, var paveikt kopā ar kaimiņiem un sadarbības partneriem.

Alda Alksne,

MKPC Zemgales nodaļas vadītāja

Neizmantoti meža resursi un laba ideja

Jelgavas novada Jaunsvirlaukas pagasta Stalģenē dzīvo un savas vispārdošākās idejas cenšas īstenot AGRIS ZAKSS.

Agris Zakss 1984.gadā absolvējis Vecbebru sovhoztehnikumu, iegūstot pārtikas produktu tehnologa specialitāti. Sākoties Latvijas brīvvalsts laikiem, viņš 1991.gadā nodibināja zemnieku saimniecību „Tauriņi” ar pamatnozari „lauksaimniecība”. Tā kā lauksaimniecība nebija Agra aicinājums, viņš sāka nodarboties ar meža darbiem. „Pašam man sava meža nav,” stāsta Agris, „strādāt meža darbus sāku pirms kādiem desmit gadiem. Piedalījies dažādos mežizstrādes darbos, veicu jaunaudžu kopšanu, grāvju trasu attīrīšanu privātajos un valsts mežos.”

Radās doma par šķeldas ražošanu

Redzot, cik daudz dažādu neizmantotu resursu paliek mežā vai tiek sakrauti kaudzēs un sadedzināti – zari un sikkoksne cirmās, ciršanas atliekas jaunaudžu kopšanā, tievo dimensiju koki un krūmi uz grāvju trasēm un aizaugušām lauksaimniecības zemēm, Agrim radās doma par šķeldas ražošanu.

Pēc dažādu literatūras avotu un pētījumu datiem 30 – 40% koksnes un nekoksnes resursu paliek mežā satrudēšanai – zari, celmi un tad vēl mizas, skuju, lapas. Lai saprastu, cik tas ir ekonomiski izdevīgi, Agris pētīja šķeldas ražošanas procesu un šķeldošanai nepieciešamo tehniku, rēķināja cenas, apjomus un pārdošanas iespējas. Paļaujoties uz saviem aprēķiniem, 2006.gadā nopirka pārveidojamu šķeldotāju. „Kamēr šķeldai bija laba cena, to bija izdevīgi ražot. Viss ir roku darbs, jānozāģē, jāsakrauj kaudzēs. Pie šķeldošanas vienlaikus tiek nodarbināti vismaz trīs cilvēki, taču izmantot modernu tehniku ir dārgi”. Piedāvātais darbu apjoms un šķeldas *labā cena* deva

finansiālu pamatu Agra domu lidojuma nākošajam posmam par šķeldas izmantošanu.

No šķeldas – mulča

Radās ideja sākt mulčas ražošanu. „Mulča ir segmateriāls, kas augsnei uztur vienmērīgu mitrumu un nodrošina gaisa apmaiņu”, skaidro Agris. „Skuju koku mulčas sadalīšanās laiks ir ilgāks, tā rada skābu augsnes vi-

Agris Zakss seminārā stāsta par jaunajiem produktiem

di, sveķi un ēteriskās eļļas paliek augsnei, tādēļ nolēmu turpmāk ražot tikai lapu koku mulču.”

To lieto apstādījumu kopšanai, nezāļu apkarošanai rožu un skujuņu stādījumos. Lai saražoto mulču varētu piedāvāt tirgū, tika veiktas nepieciešamās ķīmiskās analīzes. „Piedāvāju arī dažādu koku sugu mulču katru ar savu akcentu. Baltalkšņa mulča ir ar sarkanīgu nokrāsu, apses – balta, kārklū – zaļgana. Jauktai lapu koku mulčiai tiek pievienota kārklū koksne, kas darbojas kā antiseptisks līdzeklis”, pamatojoties uz atziņām, stāsta Agris. Tiek piedāvāta arī krāsota mulča, kura jau eksperimentāli izmantota kādā no Rīgas bērnu dārzu apstādījumiem.

Nejauši radās doma par trūdzeni

„Un tad pavisam nejauši nonācu pie jaunas atziņas”, sākumā ar humoru, bet vēlāk jau pavisam nopietni stāsta Agris. „Reiz, braucot mājā no meža, traktora piekabe *izšāva riepa*”. Piekabe apgāzās, un krava ar šķeldu izbira lielā peļķē netālu no mājām. Rudenī ievēroju, ka kaudze kūp, bet pavasarī, to parūšino, redzēju, ka tā sākusi trūdet”. Tā nu Agris atcerējās jau pārbaudītu patiesību, ka, koksnei satrudot, veidojas **trūdzeme**, līdzīgi kā mežā daudzu gadu laikā. „Atkal jauna ideja rokā! Šo domu vajag attīstīt, satrudēšanas process lapu kokiem ir daži gadi! Tik ilgi ..., bet varbūt var ātrāk”. Agris meklēja

atbildes, daudz lasīja dažādas publikācijas Internetā, apmeklēja izstādes. 2009.gadā izstādē Jelgavā Agris ieinteresēts apstājās pie SIA „Bioefekts” stenda, izrādījās, ka tas bija tieši tas, ko viņš meklēja.

Iepazinies ar firmas mājas lapā sniegto informāciju, Agris devās uz „SIA Bioefekts”. Firmas direktore Anita Lielpētere tikšanās reizē stāstīja par firmas ražotajiem bioloģiskajiem preparātiem un to plašajām izmantošanas iespējām. Izrādījās, ka mikroorganismu maisījums – biokompostētājs – noārda celulozi. Lai veicinātu sasmalcinātas koksnes ātrāku sadalīšanos, to nepieciešams apstrādāt ar minēto preparātu. Ilgi un neatlaidīgi meklētais bija rokā! Mežā sagatavotā šķelda jāsasmalcina, tai jāpievieno biokompostētājs, un pusbada laikā tiks iegūsta bioloģiski tīra trūdzeme (bez nezāļu sēklām) līdzīga meža augsnei. Lai iegūtu barības vielām vēl bagātāku trūdzemi, tai var pievienot biopreparātus – azobakterīnu, trihoderminu u.c.

Ieceru ir daudz

Kā stāsta Agris pats, tad viņš pēc būtības ir ideju ģenerators, savu ideju īstenotājs, rezultātu vērtētājs, arī pētnieks bez nozīmīgiem tituliem. Kad idejas un pētījumi bija attīstīti līdz ražošanai un realizācijai, Agris 2010.gadā nodibināja savu uzņēmumu SIA „BIO Augsne & Mulča” (www.bioaugsne.lv).

(Turpinājums 7. lpp.)

SIA “Bioefekts”

SIA “Bioefekts” dibināta 1993.gadā. Firma izstrādā un ražo bioloģiskos augu aizsardzības līdzekļus un bioloģisko mēslojumu, kas satur augiem īpaši labvēlīgus mikroorganismus, kas ir izdalīti no Latvijas augsnes un citiem dabas komponentiem un nesatur ķīmiskas vielas. Izmantotie mikroorganismi iegūti ilgā zinātniskā darba rezultātā. Tie pamatojas uz profesora Alfrēda Kalniņa (1895-1989) un viņa darba turpinātāju atziņām. A.Kalniņš skaidroja arī celulozes bioloģisko sadalīšanos, atklājot jaunas celulozes baktērijas. Plašāka informācija www.bioefekts.lv

Mīl kokus un savu mūža darbu – mežsaimniecību

Cik daudz spēj paveikt pensionārs, kas dzīvo taupīgi un saprātīgi, kas neslimo un kam ir darbs, ar ko aizņemts prāts? „Daudz,” pārliecināti saka Seces pagasta iedzīvotājs, mežkopis pēc izglītības un sirds aicinājuma, pensionārs **JŪLIJS BLŪMS**.

Stāsts par cilvēku, kas mīl, saprot un vēl joprojām stāda un kopj mežus, sākas tālajā 1929.gadā, kad ir dzimis Jūlijs Blūms.

Jau no bērnības zēns sapņojis par tālajām zemēm, gribējis kļūt par jūrnieku un apeļot pasauli. Bet gaišos sapņus izjaucis Otrais Pasaules karš, kas nežēlīgi laužis likteņus miljoniem cilvēku. Zaudējis roku, Jūlijs uz visiem laikiem atteicas no iespējas kļūt par jūrnieku, bet tālajās zemēs tomēr nācās pabūt. Blūma kungs filozofiski saka:

„Dzīvē katram kaut kas ir jāzaudē, bez zaudējumiem neiztikt. Es zaudēju roku, bet vēl joprojām esmu dzīvs, bija tie, kas nezaudēja neko, un tagad viņu pašu vairs nav”.

Jūlijs Blūms 1950. gadā absolvēja Aizupes Meža tehnikumu „Bijām 3. izlaidums. Studiju gados esmu ticis ar pirmo izlaidumu studentiem, daudzus no tiem esmu satīcis arī pēc studijām, arī turpmākajos gados bieži gadījās dzirdēt pazīstamus uzvārdus ievērojamos amatos meža nozarē”, tā mežkopis.

Nemeklē vieglus ceļus

Uzreiz pēc tehnikuma Blūma kungs ir devies uz tāliem Krievijas dienvidiem, kur septiņus gadus nodarbojies ar mežkopību. Viņš stāsta: „Kad izskanēja piedāvājums doties uz Donas kazaku zemēm un stepē atstāt mežsaimniecību, biju no pirmajiem, kas devās, nezīnot kur, ko, kā. Kad atgriezās Latvijā, strādāju Viļakas mežsaimniecībā par kultūru meistarū. Kā tagad atceros, ka komjaunatnes kopsapulcē Ulmaņlaiku mežkopis Kļavs par mani teica:

Aizupes meža tehnikuma students Jūlijs Blūms

„Jūlijs Blūms nekad nebūs bara cilvēks”. Gadiem ejot, sapratu, ka tas ir mans labākais raksturojums, precizāk nevar pateikt. Vienmēr esmu peldējis pret straumi, neejot līdzās tiem, ar ko man nav pa ceļam, un vār-

Plāvu apstādīšana 1948. gada vasarā. Aizupes Meža tehnikuma studenti un tā laika tehnikuma direktors Ž. Sūna

dus „Tev neizdosies!” uztvēris kā izaicinājumu pierādīt visiem un sev pašam, ka izdosies”.

Kā apliecinājums tam, ka Blūma kungs nemeklē vieglus ceļus un nebaidās no smaga darba, ir trīs ābeļu dārzi, kas tika iestādīti un kopti paša spēkiem un bagātīgi ražo arī šodien: „Kad pastāstīju par iecerī, man teica, ka nekas nesanāks, šai zemē nekas neaug. Jā, tiešām nesanāks, ja nepieliks darbu, nebūs ticības paša spēkiem un mīlestības pret to, ko dari”, atbildēja Jūlijs Blūms. Viņš arī tagad dzīvo ar šo pārliecību, kas ir viņa veiksmes noslēpums.

Jāsaka, ka Blūma kungs ļoti mīl kokus un savu mūža darbu – mežsaimniecību. Par to liecina ar katru gadu pieaugo-

Aizupes meža tehnikuma 3. izlaiduma studenti

šais kociņu skaits viņa saimniecībā, kur katram ir sava vieta un sava vēsture. Blakus četrdesmitajos gados stādītajiem kokiem ir jaunienācēji – pagājušajā pavasarī, stādot ietvārstādus, izveidota bērzu audzīte lauksaimniecībā neizmantojamā

Tieši par mazmeitām bieži atceras savos stāstos Blūma kungs, ar prieku sakot, ka viņa „meitiņas” ir tās, kas vectēvu uzmundrina, atbalsta visos pasākumos, ar modernām tehnoloģijām palīdz sameklēt stādus, izvadā ar auto un nāk tālāk stādīt.

Blūma kungs ar mazbērniem

zemē. „Ja pēc gada jau var dabūt tādu kociņu,” saka Blūma kungs, rādot uz prāvu jauno bērziņu, “ tad ko vēl var vēlēties par sava darba augli.”

Paties prieks – stādīt un kopt mežu

Sabiedrībā valda pieņēmums, ka meža audzēšanas cikls ir tik garš, ka redzēt sava darba rezultātus cilvēkam neizdodas, tikai mazbērni parasti novērtē vai novērtē savu vectēvu ieguldījumu. Jūlija Blūma piemērs rāda, ka cilvēks dzīves laikā var redzēt reālus sava darba rezultātus, priecāties par izaugušiem kokiem, dalīties pieredzē ar mazbērniem un ar viņu palīdzību turpināt darīt to, kas rada patiesu prieku – stādīt un kopt mežu.

Rudenī Blūma kungs plāno, starp jau pagājušajā gadā iestādītiem bērziņiem dešimt eglītes, stādi jau ir aizrunāti. Pagājušajā rudenī tika sagatavota augsne vēl vienas bērzu audzes stādīšanai, šo – pavasar diemžēl neizdevās sarūpēt stādus, un darbiņu nācās atlikt.

Kaut kad sen zilniece solīja, ka Blūma kungs dzīvošot līdz 99 gadiem. „Ja taisnību teica zilniece, tad paspēšu vēl īstenot ne vienu vien savu iecerī”, saka 81 gadu vecs mežkopis Jūlijs Blūms, kas meža mīlestību ir iznesis sirdi cauri gadiem un varas maiņām, saglabājot gribēšanu un spēju stādīt, kopt un priecāties par sava darba augļiem.

Jekaterina Blaua,
MKPC Sēlijas nodaļas
vadītāja vietiece

Mārtiņu Bičevski pieminot (07.01.1940 - 07.04.2011)

Mūžībā aizgājis viens no pazīstamākajiem un zināšākajiem mūsdienu meža entomoloģijas speciālistiem – Latvijas Valsts mežzinātnes institūta „Silava” pētnieks Mārtiņš Bičevskis, Viņš prata savas izpētes jomas problēmas un jautājumus skatīt kopsakarībās un sasaistē ar citu mežzinātnes virzienu aktualitātēm, nereti izvirzīdams vairākas nopietnas un teorētiski pamatotas hipotēzes, kas ar laiku, iespējams, gūs apstiprinājumu viņa līdzgaitnieku un darba turpinātāju izstrādātajos projektos.

M. Bičevskis beidzis Latvijas

Lauksaimniecības akadēmijas Mežsaimniecības fakultāti, aizstāvot diplomdarbu par priežu lielā smecernieka attīstību Latvijā. LVMI strādājis no 1967. gada: bijis zinātniskais līdzstrādnieks un laboratorijas vadītājs, bet kopš Latvijas Neatkarības atjaunošanas 1991. gadā – pētnieks. Plašs ir viņa izpētes objektu klāsts – skuju koku tiklērces, meža kaitēkļi ciršanas atliekās, mizgraužu feromoni un to pielietošanas tehnoloģijas, egļu astoņzobu mizgrauzis, priežu rūsganā zāglapsene, pastāvīga meža kaitēkļu uzraudzība u.c.

Pētnieciskā darba rezultātā iegūtās atziņas un izstrādātās rekomendācijas izklāstītas publikācijās. M. Bičevskis ir brošūras par egļu astoņzobu mizgrauzi un vairāku populārzinātnisku rakstu autors, kā arī līdzautors grāmatai „Meža entomoloģi-

ja”. Vadījis daudzus seminārus par meža aizsardzības jautājumiem gan nozares speciālistiem, gan LLU studentiem, gan meža īpašniekiem, bijis arī pieprasīts konsultants un meža kaitēkļu problēmu risinātājs visos Latvijas novados.

Mārtiņš, neskatoties uz progresējošo slimību, spēkus netaupīdams, joprojām pildīja savu zinātnieka misiju – turpināja vēl nepabeigtos pētījumus, un tāds – enerģisks, darbīgs, labestīgs, dzīves un zinātnes filozofs – viņš vienmēr paliks kolēģu gaišā piemiņā.

Latvijas Valsts
mežzinātnes
institūts
„Silava”

Neizmantoti meža resursi un laba ideja

(Turpināts no 5. lpp.)

2011. gadā no sava uzņēmuma peļņas iegādājās jaunu daudzfunkciju šķeldotāju, ar kuru var sasmalcināt koksnī un iegūt vēl smalkāku mulču. „Šodien strādāju jau ar jaunu šķeldotāju, kurš, sasmalcinot zarus, rada smalkāku frakciju tālākai pārstrādei. Esmu iegādājies arī granulatoru. Tā kā tirgū apkures granulū piedāvājums ir pietiekošs, ir iecere tās izmantot kā mulču. Jaunākie izmēģinājumi tiek veikti ar izžāvētas trūdzemes briketēm, kuras ir apstrādātas ar biobaktēriju preparātiem, tās varēs izmantot tulpju sīpolu, zemeņu u.c. stādu stādīšanai”, ar aizrautību par savu darbu stāsta Agris. „Taču ar to *pētnieciskā darbība* un jaunu produktu ražošanas ideju ģenerēšana manā nelielajā uzņēmumā nebeidzas. Tas ir vaļasprieks, varbūt arī dzīvesveids. „Ja, braucot mašīnā, rodas kāda neprātīga ideja, to ierakstu diktafonā, lai neaizmirstas. Kādreiz bija blociņš, apstājos un pierakstīju”, saka Agris. Darot ikdienas darbu, viņš domā par produkta tālāku attīstīšanu, fasēšanu un tirgošanu, piedalīšanos dažādās izstādēs, gadatirgos, te vajadzīgi sadarbības partneri. Sadarbība ar meža un zemju īpašniekiem, melioratoriem grāvju trasu attīrīšanā, jaunaudžu kopšanā, tas prasa laiku

un kvalificētus darbiniekus. Sev Agris *patur* nepārtrauktu jaunu ideju, jaunu produktu radīšanu un tālāku attīstīšanu. Par problēmām un grūtībām viņš runā nelabprāt, jo uzskata, ka ar runāšanu tur nevar līdzēt, vajag darīt.

„Lai straujāk un lielākos apmēros attīstītu ražošanu un īstenotu jaunas ieceres, nepieciešams piesaistīt ES atbalstu”, tā sava uzņēmuma attīstību nākotnē saskata Agris. Lai uzzinātu jaunāko un dalītos pieredzē, viņš apmeklēja seminārus, apmācības un izstādes. 2010. gada nogalē Staļģenē Agris kopā ar sadarbības partneri SIA „Bioefekts” direktori Anitu Lielpēteri piedalījās Meža konsultāciju pakalpojumu centra organizētajā Valsts Lauku tīkla seminārā meža īpašniekiem „Meža resursu izmantošanas daudzveidība”. Seminārā Agris stāstīja par savu pieredzi ciršanas atlieku izmantošanā šķeldas, mulčas un trūdzemes ražošanā. Par mulču viņš ir sagatavojis informatīvu bukletu „Universālā mulča”. Ar savu sarazoto produkciju SIA „BIO Augsne & Mulča” piedalās izstādēs „Ražots Latvijā”, „Ražots Baltijā”, „Pavasaris 2011”.

Ieceru ir daudz. Galvenais faktors šo ieceru īstenošanā ir pieejamie ciršanas atlieku re-

Agris Zakss ar Aldu Alksni novērtē šķeldu

Foto: S.Grundšteine

Agris Zakss seminārā izmēģina šķeldojamo iekārtu

sursi. Darbu uz šo brīdi atvieglo nelielā konkurence šo resursu izmantošanā, savukārt realizācija prasa daudz laika. To Agris labprāt uzticētu kādam sadarbības partnerim. Idejas, to ieviešana un iegūto rezul-

tātu apkopošana, ražošana, pārdošana – te nepieciešama komanda, pie kuras veidošanas viņš strādā pašreiz.

Alda Alksne,
MKPC Zemgales nodaļas
vadītāja

Uzsākts projekts „KOKSNES ENERĢIJA UN EKOĻĪSKI TĪRAS TEHNOĻĪJAS”

Foto: A. Karavaičuka

Kopš 2010. gada nogales Meža konsultāciju pakalpojumu centrs iesaistījies projektā „Koksnes enerģija un ekoloģiski tīras tehnoloģijas”.

Projekta nolūks ir veicināt meža resursu efektīvu izmantošanu ekoloģiski tīras siltumenerģijas iegūšanai un paaugstināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu, kā arī jaunāko tehnoloģiju pielietojumu. Projekts tiek īstenots ES struktūrfondu 3. mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība” Centrālā Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas ietvaros, iesaistoties kopumā sešiem partneriem:

no Zviedrijas – Esterjētlandes (Östergötaland) administratīvai pārvaldei un Meža aģentūras Austrumu reģionam, no Igaunijas – Dabas zinātņu Universitātei un Privāto mežu centram, no Latvijas – Vidzemes plānošanas reģionam un Meža konsultāciju pakalpojumu centram.

Ar projekta palīdzību plānots attīstīt starpsektoru un pārrobežu sadarbību mežsaimniecībā, koksnes piegādēs, enerģijas ražošanā un piegādēs, lai veicinātu meža resursu efektīvu izmantošanu enerģijas ieguvē. Projekta aktivitātes plānotas gan par

saistītās politikas un plānošanas procesiem, gan tirgus izpēti, gan zināšanu – paaugstināšanu un tehnoloģiskajiem aspektiem. Aktivitāšu mērķauditorija – gan reģionālie politiķi, gan pašvaldību pārvaldes, siltumražotāji, zinātnieki, meža īpašnieki un sabiedrība.

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs, iesaistoties projektā, rosinās ieinteresētajiem Vidzemes reģiona meža īpašniekiem papildināt zināšanas par meža resursu izmantošanas iespējām enerģijas ieguvei, organizējot pieredzes apmaiņas vizītes Zviedrijā, Igaunijā un Latvijā. Kopīgi ar

Zviedrijas meža aģentūru un Igaunijas Privāto mežu centru izstrādās informatīvu brošūru par enerģijas ražošanai nepieciešamās biomasas ieguves un sagatavošanas iespējām mežā. Projekta noslēgumā pastāvīgu ekspozīciju un semināru veidā, izmantojot standus, posterus un citus uzskates līdzekļus, sabiedrībai un meža īpašniekiem tiks sniegta informācija par meža resursu izmantošanas iespējām enerģijas ražošanā un tās nozīmi.

Vispārīgā informācija par projektu „Koksnes enerģija un ekoloģiski tīras tehnoloģijas” pieejama Meža konsultāciju pakalpojumu centra mājas lapā www.mkpc.llkc.lv sadaļā Projekts WOODENERGY. Projekta aktivitātes Vidzemes reģionā realizē Madonas – Cēsu nodaļas vadītāja Mairita Bondare (e-pasts: mairita.bondare@mkpc.llkc.lv), Ziemeļvidzemes nodaļas vadītājs Dzintars Alksnis (e-pasts: dzintars.alksnis@mkpc.llkc.lv) un Ziemeļaustrumu nodaļas vadītāja vietniece Ginta Ābeltiņa (e-pasts: ginta.abeltina@mkpc.llkc.lv). Par projektā realizētajām un turpmāk plānotajām aktivitātēm, kā arī jau par pirmo pieredzes apmaiņas braucienu uz Zviedriju jums pastāstīsīm nākamajos Čiekuru izdevumos.

Raimonds Bērmanis,
MKPC direktors

IZSLUDINĀTS MEŽA UGUNSNEDROŠAIS PERIODS

Valsts meža dienests, sākot ar 28. aprīli, visā Latvijas teritorijā ir noteicis meža ugunsnedrošo laikposmu, tāpēc meža īpašniekiem un tiesiskajiem valdītājiem jānodrošina ugunsdrošības prasības mežā.

Meža ugunsnedrošajā laikposmā Valsts meža dienests dežūrē uguns novērošanas torņos, lai laicīgi būtu iespējams konstatēt dūmus un noteikt vietu, kur iespējams izcelties meža ugunsgrēks. Tāpēc svarīgi, lai, bez saskaņošanas ar administratīvajā teritorijā esošo Valsts meža dienesta mežniecību, netiktu veikti nekādi dedzināšanas darbi, kas rada lielus dūmus, lai tie nemaldinā-

tu ugunsnovērošanas torņa dežurantus un netiktu izsludināta viltus trauksme.

Lai mazinātu meža ugunsgrēku izcelšanās iespējas, no 28. aprīļa visiem iedzīvotājiem, uzturoties mežā, noteikti atsevišķi aizliegumi un ierobežojumi, par kuru neievērošanu var piemērot administratīvo, civiltiesisko un kriminālatbildību. Uzturoties mežos un purvos, aizliegts:

- nomest degošus sērkokciņus, izsmēķus vai citus gruzdošus priekšmetus;
- kurināt ugunscurus, izņemot atbilstoši ierīkotās vietās;
- atstāt ugunscurus bez uzraudzības;

- dedzināt sadzīves atkritumus un ciršanas atliekas;
- braukt ar mehāniskiem transportlīdzekļiem pa mežu un purviem ārpus ceļiem.

Meža ugunsnedrošajā laikposmā dedzināt ciršanas atlikumus atļauts tikai ar Valsts meža dienesta mežziņa ikreizēju rakstisku atļauju. Savukārt, meža īpašniekiem ir jāparūpējas, lai meža ceļi un stigas būtu atbrīvoti no sagāztajiem kokiem un krūmiem, lai nepieciešamības gadījumā meža ugunsdzēsēju automašīnām būtu iespējams brīvi pārvietoties. Tāpat meža īpašniekiem jāatceras, ka viņu pienākums ir veikt meža ugunsgrēka vietas uzraudzību

pēc meža ugunsgrēka likvidācijas viņu mežā.

Iepriekšējo gadu pieredze rāda, ka meža ugunsgrēku galvenais izcelšanās iemesls ir neuzmanīga rīcība ar uguni. Pirmo meža ugunsgrēku iemesls parasti ir vecās zāles dedzināšana mežam pieguļošajos laukos un pļavās. Šajos ugunsgrēkos galvenokārt iet bojā jaunaudzes un apmežotās platības lauksaimniecības zemēs.

VMD informācija

Skolēni piedalās izglītojošās nodarbībās par mežu

ANO Ģenerālā asambleja 2011.gadu ir pasludinājusi par Starptautisko meža gadu ar devīzi „Mežs cilvēkiem!”. Arī Meža konsultāciju pakalpojumu centrs ir nolēmis pievienoties šai iniciatīvai un organizēt nodarbības skolēniem, lai veicinātu viņu izpratni par mežu un tajā notiekošajiem procesiem.

Nodarbības plānots organizēt Meža konsultāciju pakalpojumu centra apmācību centrā „Pakalnieši” Vestienas pagastā (Madonas novadā), un apmācību centrā „Mežtekas” Jaunannas pagastā (Alūksnes novadā). Skolēni tiek aicināti piedalīties metodiski sagatavotās nodarbībās, kurās iepazīst mežu un tajā notiekošos procesus dažādos gadalaikos. „Pakalniešos” šogad jauns piedāvājums – „Ceļojošais mežs” ar speciālu aprīkojumu: tematiskajiem čemodāniem, mācību uzskates materiāliem un uzdevumiem. „Mežtekās” – izglītojošās nodarbības par mežu tēmu.

Nodarbības „Izzini mežu” notiek meža īpašnieka mežā, kur skolēni interaktīvā veidā iepazīstas ar mežā notiekošajiem procesiem un meža apsaimniekošanas ciklu. Apmācīti speciālisti – meža gidi, iesaistīs skolēnus nodarbībās

un kopīgi pildīs dažādus uzdevumus.

Viena no tādām aktivitātēm notika 28. aprīlī Gulbenes novada Rankas pagastā, Gunta Grīnšteina meža īpašumā „Veclazdupi-1” un „Veclazdupi-2”. Kopā ar meža īpašnieku skolēni no Rankas, Lizuma un Tirzas skolām iepazīs ar meža atjaunošanai nepieciešamajiem darbarīkiem un piedalījās meža stādīšanā. Tad devās ceļā pa izziņas taku un atbildēja uz Meža mātes jautājumiem. Nākot pie priežu jaunaudzes, spēcīgākie iemēģināja roku augošu koku atzarošanā. Veiklākie un acīgākie noteica koku caurmēru, augstumu un vecumu birstaudzē. Pasākuma

Foto: O.Skuja

Skolēni no Gulbenes novada G.Grīnšteina mežā iepazīs ar meža atjaunošanu

noslēgumā katrs dalībnieks saņēma atzinības kartiņu par ieguldīto darbu „Nākotnes meža” veidošanā!

Savukārt, Madonas novada Aronas pagastā Gunta Eža meža īpašumā „Druvas” notika pasākums „No mazas sēkliņas līdz lielam kokam”. Tajā piedalījās 95 skolēni no 10 novada skolām. Praktiskās nodarbībās piecās darbnīcās bērni iepazīs ar meža apsaimniekošanas ciklu, mācoties atšķirt koku sēklas un dažādu koku sugu stādus, noteikt to vecumu, izziņāt kā notiek meža atjaunošana un kopšana,

koku un meža uzmērīšana.

Ejot dabā, vajadzīgas dažādas prasmes, piemēram, kā sazāgēt malku, iekurt ugunsgrāvu, arī nokomplektēt mugursomu. Par to visu stāstīja AS “Latvijas Valsts meži”, VMD Madonas virsmežniecības, LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centra un Madonas Bērnu un jauniešu centra ļaudis.

Par iespējām piedalīties pasākumos var sazināties ar MKPC apmācību centru un nodaļu darbiniekiem. Kontaktinformācija pieejama MKPC mājas lapās www.mkpc.llkc.lv, sadaļā *Kontakti*.

Aicinām piedalīties MEŽA DEMONSTRĒJUMU PROGRAMMĀ

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs uzsāk īstenot Valsts Lauku tīkla pasākuma „Demonstrējumi saimniecībās un mežos un Lauku dienas” meža sadaļu. Tā mērķis ir popularizēt labas meža apsaimniekošanas prakses piemērus (par ES atbalsta pasākumu un citām ar ES pasākumu realizāciju saistītām aktuālām tēmām), veicinot meža īpašnieku savstarpējo pieredzes apmaiņu. Demonstrējumu objekti tiek izvēlēti tā, lai tie raksturotu šobrīd aktuālus meža apsaimniekošanas jautājumus, dažādas pieejas, labos piemērus un būtu pieejami iespējami vienmērīgāk visas valsts teritorijā.

Mežu demonstrējumu programmā tiks apzināti praktisko demonstrējumu objekti privāto meža īpašnieku mežos, iedalot tos tēmās un izstrādājot karti ar to atrašanās vietām un aprakstu. Aktivitātes ietveros tiek apzināti jau eksistējoši objekti, par kuriem meža īpašnieks piekrīt dalīties pieredzē un neiebilst objektu apmeklēšanai.

Demonstrējumu objektu saraksts ar kontaktinformāciju būs publiski pieejams meža īpašniekiem un citiem interesentiem. Viņi, izvēlējušies interesējošās tēmas, attiecīgi pēc savas dzīvesvietas varēs apmeklēt objektus un dalīties

Foto:S.Grundšteine

Iecavas novada “Gaiļu” saimnieks Andrejs Lasmanis labprāt dalās plantācijas mežu ierīkošanas pieredzē

pieredzē.

Aicinām tos meža īpašniekus, kuri labprāt vēlas dalīties savā meža apsaimniekošanas pieredzē, līdz 2011.gada 1. au-

gustam sazināties ar MKPC nodaļu darbiniekiem, kontaktinformācija pieejama *Čiekurā* vai interneta vietnē:

www.mkpc.llkc.lv, sadaļā *Kontakti*.

Papeļu audzēšanas pieredze Itālijā var būt noderīga arī Latvijā

2010. gada decembrī Latvijas Valsts mežzinātnes institūta (LVMI) „Silva” zinātniekiem Kasparam Liepiņam un Mārtiņam Zepam bija iespēja klātienē iepazīties ar papeļu kultivēšanas metodēm un tehnoloģijām Itālijas ziemeļu reģionos.

Eiropas valstu vidū Itāliju var uzskatīt par lideri papeļu rūpniecisko plantāciju audzēšanas tehnoloģiju attīstības ziņā. Tradicionāli papeles šajā valstī tiek audzētas finierrūpniecības vajadzībām, tomēr pēdējos gados populāras kļuvušas arī enerģētiskās koksnes plantācijas. Lai atvieglotu lasītāju uztveri un veidotu izpratni par daudzajām papeļu un apšu sugām, sākumā piedāvāsim nelielu ieskatu ģints taksonomijā.

Dažādās papeles

Papeles, līdzīgi kā parastā apse (*Populus tremula*), pieder pie apšu ģints. No šīs ģints bez parastās apses Eiropā dabisko izplatības areālu robežās vēl ir pārstāvētas baltā apse (*Populus alba*) un piramidālā papele (*Populus nigra*). Pēdējās divas sugas nav pieskaitāmas pie Latvijas dabiskās floras pārstāvjiem, lai gan visai bieži sastopamas gan parkos, gan apstādījumos.

Latvijā ar labiem panākumiem ir introducētas arī vairākas Ziemeļamerikas papeļu sugas – spilvaugļu papele (*Populus trichocarpa*), kokvilnas koks (*Populus deltoides*) un balzāma apse jeb papele (*Populus balsamifera*). Lielākai daļai Latvijas iedzīvotāju papele asociējas tieši ar spilvaugļu papeli un kokvilnas koku, jo šīs sugas pagājušā gadsimta vidū un otrajā pusē ļoti bieži tika izmantotas apstādījumos apdzīvotās vietās, kā arī ceļmalas aleju veidošanai. Raksturīga šo koku pazīme ir pūkas, kuras pēc sēklu nogatavošanās bagātīgi izplatās koku apkārtnē. Tieši šī iemesla dēļ papeļu stādījumiem Latvijā ir ticis pieteikts karš, bez žēlastības izžāģējot papeļu alejas un stādījumus gan pilsētās, gan ārpus tām. Domājams, ka nevienam vien ir bijusi iespēja aplūkot nozāģētos milzīgos papeļu stumbrus un aprbrīnot

koku fantastiskos radiālos pieaugumus, kurus uzskatāmi raksturo mums neierasti platās koksnes gadskārtas.

Papeles ir ļoti ātraudzīgi koki, un rūpnieciski papeļu plantācijas tiek audzētas daudzās pasaules valstīs, arī Eiropā – no Itālijas līdz pat Zviedrijai. Pat ledāju un vulkānu zemē Islandē, kur pēdējos gados lieli līdzekļi tiek ieguldīti mežu izveidei, papeles ir iedzīvojušās un sasniedz vērā ņemamas krājas. Lai vēl vairāk palielinātu koku ātraudzību un uzlabotu to produktivitāti, papeļu sugas tiek savstarpēji krustotas. Visbiežāk rūpnieciski tiek audzēti hibrīdo papeļu kloni, kuri veidoti, krustojot piramidālo papeli ar kokvilnas koku vai spilvaugļu papeli. Šeit noteikti jāatzīmē, ka nedrīkst jaukt hibrīdo apsi, kura tiek audzēta arī pie mums, ar hibrīdajām papelēm. Hibrīdo apsi iegūst, krustojot parasto apsi ar Amerikas apsi (*Populus tremuloides*), un tās mežsaimnieciskās īpašības un pavairošanas metodes ir atšķirīgas no hibrīdajām papelēm.

Papeļu kultivēšana Itālijā

Atgriežoties pie izklāsta par redzēto Itālijā, jāsaka, ka papeļu plantāciju audzēšana šajā valstī mūsu izpratnē vairāk līdzinās lauksaimnieciskajai ražošanai, nevis mežsaimniecībai. Koksnes plantāciju audzēšanai lauksaimniecības zeme nav jātransformē par meža zemi, un īpašnieks jebkurā brīdī var brīvi izlemt, ko audzēt savā zemē – koksni vai kādu no lauksaimniecības kultūrām. Lai iegūtu lielākas koksnes ražas, papeļu plantācijas tiek intensīvi mēslotas un vajadzības gadījumā, arī apūdeņotas. Itālijā papeļu plantācijas audzē aptuveni 100 000 ha platībā. Lai arī tā vienai no Eiropas lielvalstīm

Foto: K. Liepiņš

Papeļu atvasāju novākšana

liekas salīdzinoši neliela platība, tomēr rūpnieciskās papeļu plantācijas nodrošina ¼ daļu no valsts kokapstrādes rūpniecībai nepieciešamajiem resursiem. Šeit jāpiemin, ka koksnes plātņu (tajā skaitā – splākšņa) ražošana Itālijā ir augsti attīstīta rūpniecības nozare un izejvielas tiek importētas no daudzām Eiropas valstīm.

Izpētes darbu un tehnoloģiju attīstību papeļu jomā Itālijā veic gan valsts pētnieciskās institūcijas (Lauksaimniecības pētījumu padome – CRA), gan privātie uzņēmumi, un privāto uzņēmumu starpā ir diezgan sīva konkurence, kas apliecina papeļu saimniecības ekonomisko nozīmi šajā valstī.

Vizītes laikā mums bija iespēja apmeklēt vienu no lielākajiem nozares uzņēmumiem „Biopoplar”. Uzņēmums nodrošina visu papeļu plantāciju apsaimniekošanas ciklu, sākot no reprodutīvā materiāla audzēšanas līdz koksnes realizācijai. „Biopoplar” gan apsaimnieko savas plantācijas, gan sniedz konsultācijas un pakalpojumus zemju īpašniekiem. Saskatot perspektīvas koksnes biomasas ražošanā, uzņēmums pēdējos gados savu darbību izvērsis arī starptautiski, atverot filiāles Francijā un Spānijā. „Biopoplar” par papeļu audzēšanas tehnoloģiju izpēti un attīstību ir sadarbība ar vairākām zinātniskajām institūcijām gan Itālijā, gan citās valstīs. Uzņēmums

nodarbojas ar selekcijas darbu, izstrādājot jaunus papeļu klonus un veicot to pārbaudes. Jaunu klonu pārbaudēs, papildus produktivitātei un ātraudzībai, ļoti nopietna vērība tiek pievērsta materiāla rezistencei pret slimībām. Tikai perspektīvākie kloni tiek patentēti un ieviesti ražošanā.

Klonu saimniecības priekšrocības un riski

Veģetatīvā reprodutīvā materiāla pavairošanas sniedz būtiskas priekšrocības salīdzinājumā ar ģeneratīvo pavairošanu. No sēklas audzēts koks pārmanto abu vecāku īpašības, kamēr veģetatīvā pavairošana ļauj iegūt precīzu māteskoka kopiju. Ja koku selekcijas un krustošanas darbu rezultātā ir izveidies iegūt genotipu ar vēlamajām īpašībām, tad veģetatīvā pavairošana ir veids, kā īsā laikā un lielos apmēros iegūt identisku materiālu ar vēlamajām īpašībām – produktivitāti, koksnes īpašībām, stumbru formu utt. Liela apjoma kāda noteikta klona tirāžēšana tomēr saistās arī ar zināmu risku.

Papeļu plantācijas parasti tiek ierīkotas ar vienu vai nedaudziem kloniem. Piemēram, Itālijā vairāk nekā 80% no visām papeļu plantācijām ierīkotas ar vienu pašu klonu I-214. Lai arī pirms klonu ieteikšanas masveida pavairošanai iepriekš tiek veiktas rūpīgas pārbaudes, tomēr pastāv risks, ka šis klons

var būt uzņēmīgs pret kādu slimību vai kaitēkļu invāziju. Īpaši aktuāli tas ir šobrīd, kad arvien skaļāk tiek runāts par planētas klimata izmaiņām un ar to saistīto dažādu organismu migrāciju. Ja lielās platībās kultivētais klonš pēkšņi izrādās uzņēmīgs pret kādu līdz tam nezināmu slimību, tas var izraisīt masveida koku bojāeju. Atšķirībā no dabiskām mežaudzēm, klonu plantācijās stāda ģenētiski identisku materiālu. Ja kāda slimība ir *atrādusi pieeju* konkrētajam genotipam, tad tās izplatība plantācijās ir zibenīga.

Salīdzinājumā ar klasisko mežsaimniecību, kur rotācija var būt no 80 līdz 100 gadiem, papeļu plantāciju aprīte ir tikai 15 gadi. Līdz ar to saimnieciskais risks plantāciju bojājumu vai pat bojāejas rezultātā ir mazāks. Bez tam *Populus* ģints kokiem arī dabiskos apstākļos ir raksturīga veģetatīvā vairošanās. Literatūrā var atrast datus, ka parastās pases audze ar platību 40 ha sastāv no viena vienīga klona, kurš izplatījies veģetatīvās vairošanas ceļā ar sakņu atvasēm.

Papeļu stādmateriāla pavairošana un plantāciju ierīkošana

Salīdzinājumā ar hibrīdo apsi, kura tiek pavairota ar audu kultūrām, papelēm ir būtiska priekšrocība, jo tās var pavairot ar stumbrā spraudņiem. Pavairošana ar audu kultūrām jeb *in vitro* ir samērā sarežģīts, darbietilpīgs un dārgs process. Spraudņi turpretim ir salīdzinoši lēti un vienkārši iegūstams stādmateriāls. Papeļu spraudņu apsākšanās ir ļoti augsta un papildus apsākšanās veicināšanas pasākumi (apsākšanās preparāti, miglas siltumnicas utt.) nav nepieciešami. Ja papeļu spraudņi ir atbilstoši sagatavoti un uzglabāti, tos sagatavotā augsne uz lauka var stādīt uzreiz, un apsākšanās ir virs 90%. Te gan nepieciešams atzīmēt, ka klonu materiāla patvaļīga pavairošana ir aizliegta, jo reproduktīvais materiāls ir aizsargāts ar patentu un tas ir jāiegādājas no materiāla īpašnieka vai pilnvarotā pārstāvja.

Papeļu plantāciju ierīkošanai Itālijā pielieto divu veidu sprau-

denus. Īsircimeta enerģētiskās koksnes plantācijas parasti ierīko ar neliela izmēra spraudņiem, kuru garums ir 20 cm un diametrs aptuveni 2 līdz 3 cm. Finierkluču plantācijas ierīko ar lieliem no 3 līdz 4 m gariem spraudņiem. Plantāciju ierīkošana gan ar lielajiem, gan mazajiem spraudņiem notiek mehānizēti, pielietojot dažādas tehnoloģijas. Papeļu audzēšana notiek speciālās kokaudzētavās, kur dzinumus izaudzē līdz noteiktiem izmēriem, novāc un sagarumo. Lai nodrošinātu spraudņu augstu apsākšanos, tos negatavo no dzinumu galotnes daļas. Itālijā ir noteikts, ka kokaudzētavām ik pēc pieciem gadiem pavairojamais materiāls no klonu īpašniekiem jāiepērk no jauna – esošo materiālu nedrīkst pavairot neierobežoti ilgi. Tādā veidā tiek nodrošināta intelektuālā īpašuma aizsardzība un tas, ka pētniecībā un jaunu klonu izstrādē ieguldītie līdzekļi tiks atgūti.

Īsircimeta enerģētiskās koksnes plantācijas

Enerģētisko plantāciju ierīkošanai ir piemērotas ātraudzīgas koku sugas, kuras ir produktīvas, viegli atjaunojas veģetatīvi (veido atvasājus) un raža ir novācama mehānizēti. Populārākās koku sugas īsircimeta enerģētiskās koksnes plantācijām ir papeles, kārkli, eikalipti un robinijas. Ir vairāki iemesli, kādēļ pašmāju ātraudzīgās koku sugas nav īsti piemērotas īsircimeta plantācijām. Bērzs un alksnis ir ļoti ātraudzīgi, tomēr

šīs sugas ir gaismasprasīgas un nebūs produktīvas, tās audzējot ciešā slēgumā. Apse (arī hibrīdā apse) ir ātraudzīga un labi atjaunojas veģetatīvi. Apšu atvasāji tomēr veidojas no sakņu atvasēm un ir grūti novācami ar tradicionālo atvasāju novākšanas tehniku – modificētiem kukurūzas kombainiem, kuri ir pielietojami tikai tad, ja stādījums ir regulārās rindās. Mūsu apstākļos piemērotākās sugas īsircimeta atvasāju audzēšanai ir kārkli un papeles, kuras atjaunojas ar celmu atvasēm. Tiek uzskatīts, ka papeles ir produktīvākas, nekā kārkli, un no tām iegūstama labākas kvalitātes šķelda.

Itālijā pielieto divas papeļu enerģētiskās koksnes plantāciju audzēšanas tehnoloģijas. Katrai no tām ir savi plusi. Īsās rotācijas plantāciju (SRF) ierīkošanas biežums ir 6600 koki uz hektāra (stādīšanas attālumi – 3x0,5m). Koksnes raža šajās plantācijās tiek novākta ik pēc diviem gadiem, četrpadsmit gadu rotācijas ciklā iegūstot septiņas ražas. Plantāciju ražība Itālijā var sasniegt no 20 līdz 25 t sausnas gadā.

Vidējās rotācijas plantāciju (MRF) ierīkošanas shēma ir 2 x 3m (1600 koki uz hektāra). Šajā gadījumā koksnes ražu ievāc ik pēc pieciem gadiem un rotācija ir 10 gadi (divas ražas). Abu plantāciju shēma ir veidota, lai pirmajos gados pēc ierīkošanas būtu iespējams veikt rindstarpu irdināšanu un koksnes ražu varētu novākt mehānizēti. SRF plantāciju priekšrocība ir ātrāka ieguldīto finansu līdzekļu

aprite, bet MRF ļauj iegūt augstākas kvalitātes šķeldu.

Finierkluču plantācijas

Itālijā tradicionāli papeles audzētas, lai iegūtu izejmateriālu finier rūpniecības vajadzībām. Šo plantāciju audzēšanas tehnoloģijas ir ļoti attīstītas un raksturojas ar augstu mehānizācijas pakāpi. Lielākā daļa darbu plantāciju ierīkošanā un apsaimniekošanā tiek veikti mehānizēti – sākot ar stādīšanu un beidzot ar nociršanu. Finierkluču plantācijas tiek ierīkotas ar liela izmēra spraudņiem; ierīkošanas shēma – 6 x 6m vai 6 x 7m, nodrošinot ierīkošanas biežumu 238 līdz 278 koki uz hektāra. Plantācijas intensīvi mēslo un vajadzības gadījumā apūdeņo. Finierkluču plantāciju rotācija ir 10 līdz 15 gadi, atkarībā no tā, kad tiek sasniegti koku mērķa parametri (vidējais koka tilpums 1m³). Itālijā papeļu plantāciju produktivitāte ir ļoti augsta. Vidējais krājas pieaugums plantāciju aprītes laikā sasniedz pat 30 m³/ha.

Lai iegūtu augstākas kvalitātes finierklučus, kokus atzaro. Arī atzarošana ir daļēji mehānizēta. Stumbru atzarošanu līdz 6 m augstumam veic no paceļamas platformas uz traktora bāzes. Koku vainagu veidošanu un atzarošanu uzsāk jau pirmajā gadā pēc iestādīšanas.

Pēc plantācijas nociršanas tiek izmantota visa koksnes biomasa – arī ciršanas atliekas un celmi. Plantācijās iegūstamie sortimenti – finierkluči, zaģbaļķi un papīrmalka. Ciršanas atliekas, stumbrā nogriežņi un celmi tiek šķeldoti. Lai iegūtu maksimāli kvalitatīvākos finierklučus, koki pēc nozāģēšanas tiek atzaroti un stumbri sagarumoti ar motorzāģi. Koku gāšana notiek ar motorzāģi vai harvesteru. Celmu izstrāde notiek ar speciālu urbi, ar kuru izurbj augsnes cilindru kopā ar celmu. Pēc tam to attīra no smiltīm un šķeldo. Šādā veidā pēc plantāciju novākšanas notiek pilnīga augsnes attīrīšana, un zemes īpašnieks var pieņemt lēmumu par zemes turpmāko izmantošanu – vai nu ierīkot jaunu koksnes plantāciju, vai atgriezties pie lauksaimnieciskās ražošanas.

(Turpinājums 12. lpp.)

Foto: K. Liepiņš

Papeļu finierkluču plantācija

Stādāmā materiāla izvēle – ieguldījums nākotnes mežam

Pēc ilgā ziemas miera perioda dabā sākusies rosība, kas liecina, ka klāt pavasaris, un tas ir laiks, kad apzinīgie meža īpašnieki gatavojas meža atjaunošanai.

Meža īpašniekiem, kas plāno mežu atjaunot maksliģi, jāizvērtē, kāda koku suga ir vispiemērotākā izvēlētajai platībai, un laikus jādomā par piemērotas izcelsmes stādāmā materiāla iegādes iespējām. Latvijā saimnieciski nozīmīgām koku sugām ir izdalīti meža reproduktīvā materiāla izcelsmju apgabali. Priedei un bērzam noteikti Austrumu un Rietumu, bet eglei - Austrumu, Centrālais un Rietumu meža reproduktīvā materiāla ieguves apgabals.

Kādu stādāmo materiālu izvēlēties?

Atkarībā no tirgū pieejamā stādāmā materiāla un īpašnieka finansiālajām iespējām, kokaudzētavās tiek piedāvāts dažāda veida stādāmais materiāls: kailsakņu stādi un sējeņi, kailsakņu stādi ar uzlabotu sakņu sistēmu, ietvarstādi. Kailsakņu stādi ir lētāki, bet īpaši jāpievērš uzmanība to transportēšanai un uzglabāšanai līdz stādīšanas brīdim, novēršot sakņu sistēmas iežūšanu. Savukārt, iegādājoties cenas ziņā dārgākos

ietvarstādus, būtiski pagarinās iespējamais stādīšanas laiks.

Tirgū piedāvātais stādāmais materiāls atšķiras arī pēc ģenētiskās vērtības, ko raksturo meža reproduktīvā materiāla kategorija: „ieguves vieta zināma”, „atlasīts”, „uzlabots” un „pārāks”. Nākotnes meža audzēšanai saimnieciski vērtīgākas ir augstākas meža reproduktīvā materiāla kategorijas („uzlabots”, „pārāks”).

Kokaudzētavās izaudzētais stādāmā materiāla klāsts ir daudzveidīgs, un stādīšanas sezonā tajās rit nerimstoša rosība, tāpēc pircējam pašam lietderīgi atcerēties būtiskas lietas.

Pirms stādāmā materiāla iegādes pārlicinieties, vai konkrētais stādāmais materiāls ir sertificēts un piemērots atjaunojamās platības atrašanās vietai. Katrai stādāmā materiāla partijai Valsts meža dienesta izsniegtais izcelsmes sertifikāts apliecina materiāla izcelsmi, ģenētisko kvalitāti un atbilstību noteiktām kvalitātes prasībām.

Iegādājoties stādāmo materiālu, būtiski ir saņemt izcelsmi (pārdevēja iepakojumam pievienotā etiķete) un iegādi apliecinājošu dokumentāciju, kurā jābūt norādītai informācijai par iegādāto preci (stādāmā materiāla suga un veids; izcelsmes sertifikāta numurs, meža

reproduktīvā materiāla ieguves avota numurs un nosaukums), jo iegādes dokumentu būs nepieciešams uzrādīt mežniecībā, iesniedzot kopā ar pārskatu par meža atjaunošanu.

Ko darīt, ja stādi kokaudzētavās vairs nav pieejami?

Iepriekšējo gadu pieredze rāda, ka, ja stādāmais materiāls tā ražotājiem nav pasūtīts laikus, kokaudzētavās tas pietrūkst, un nav iespējas vairāk iegādāties. Šajā gadījumā var izmantot savā īpašumā iegūtus mežņus. Par mežņu iegūvi jādomā savlaicīgi, jāizvērtē mežņu kvalitāte (vecums, stumbrs un vaina forma, sakņu sistēma utt.) un ieguves vietas (ieteicams izvēlēties vietās, kur ilgstoši nav stiprs noēnojums – grāvju trases, mežmalas). Jārēķinās, ka mežņu ieguves process ir darbietilpīgs.

Ja mežu plāno atjaunot ar savā īpašumā iegūtiem mežņiem, pirms plānotās darbības Valsts meža dienestā jāiesniedz iesniegums, lai saņemtu apliecinājumu meža reproduktīvā materiāla iegūšanai. Jāpiezīmē, ka apliecinājums meža reproduktīvā materiāla iegūšanai ir derīgs sešus mēnešus no tā izsniegšanas dienas, bet Valsts meža dienests var noteikt īsāku tā derīguma termiņu, ņemot vērā konkrētās sugas reproduktīvo bioloģiju.

Kas jāzina, ja stādāmo materiālu ievest no citām valstīm?

Ja meža īpašnieks meža atjaunošanai nolēmis stādāmo materiālu ievest no citām valstīm, pirms tā ieviešanas nepieciešams saņemt Valsts meža dienesta rakstisku atļauju, kuru izsniedz, pamatojoties uz iesniegumu (norādot plānotā ievadamā materiāla sugu, izcelsmi, veidu, daudzumu, ražotāju, izmantošanas mērķi, vietu, plānoto ieviešanas laiku un kravu skaitu), kuram pievienotas ievadamā materiāla izcelsmes dokumentu kopijas, kā arī LVMI „Silava” izsniegts atzinums par ievadamā materiāla piemērotību meža atjaunošanai/ieaudzēšanai izvēlētajā teritorijā.

Pavasara meža atjaunošanas vai ieaudzēšanas darbiem gatavojas gan meža īpašnieki, gan darbīgie aktīvistu. Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai, kura plāno meža atjaunošanai vai ieaudzēšanai paredzētā materiāla ieviešanu no citām valstīm un tirgošanu, piegādi vai meža atjaunošanas vai ieaudzēšanas pakalpojumu sniegšanu citai personai, nepieciešams reģistrēties Valsts meža dienesta meža reproduktīvā materiāla piegādātāju reģistrā.

Veiksmi visiem meža atjaunošanas un ieaudzēšanas darbos!

Sarmīte Greidiņa,

VMD Meža reproduktīvā materiāla kontroles vecākā inspektore

Papeļu audzēšanas pieredze Itālijā var būt noderīga arī Latvijā

(Turpinājums no 11. lpp.)

Valsts subsīdijas Itālijā tiek piešķirtas tikai par plantāciju ierīkošanu, un koksnes plantāciju rentabilitāte ir līdzvērtīga lauksaimnieciskajai ražošanai. Jāpiebilst, ka Ziemeļitālija tiek uzskatīta par vienu no pašiem labvēlīgākajiem reģioniem lauksaimnieciskajai darbībai, un zemes vērtība ir ļoti augsta, tomēr arī šajos apstākļos papeļu plantāciju kultivēšana ir ekonomiski pamatota.

Vai papeļiem ir perspektīva arī Latvijā?

Atjaunojamās enerģijas īpatnsvara palielināšana kopējā ener-

gobilancē ir mērķis, kuru sev izvirzījušas vairums Eiropas valstu, un paredzams, ka koksnes pielietošana enerģētikā turpmākajos gadu desmitos ievērojami pieaugs. Piemēram, Eiropas biokurināmā asociācija prognozē, ka koksnes granulū pieprasījums Eiropā līdz 2020. gadam pieaugs no divām līdz pat piecām reizēm. Tas norāda, ka augsttraģu enerģētiskās koksnes plantāciju ierīkošana varētu būt visai perspektīvs uzņēmējdarbības veids. Eiropas valstu pieredze apliecina, ka papeles ir viena no perspektīvākajām koku sugām īscirtmeta koksnes plantācijām. Selekcionētie papeļu hibrīdu kloni plan-

tācijās Itālijā uzrāda fantastisku produktivitāti, tomēr nav zināms, cik šis materiāls ir piemērots mūsu apstākļiem. Itālijā izveidoto papeļu klonu pārbaudes ir uzsāktas Polijā, un tuvākajos gados izmēģinājumi notiks arī Lietuvā. Ir paredzēts, ka vairāku perspektīvāko papeļu klonu izmēģinājuma stādījumus LVMI „Silava” ierīkos arī Latvijā.

Nav šaubu, ka papeles var augt arī Latvijā, tomēr šobrīd Dienvidēiropā izveidotie hibrīdu papeļu kloni vēl nevar būt rekomendējami audzēšanai mūsu apstākļos. Gan Ziemeļamerikas, gan Eiropas papeļu izplatības areāls ir ļoti plašs. Lai izveidotu mūsu apstākļiem piemērotākos hibrīdus, koku krustošanai nepieciešams izvēlēties vecākus,

kuri auguši Latvijai līdzīgos platuma grādos. Visdrīzāk, lai iegūtu mums piemērotus papeļu klonus, krustošana un klonu atlase ir jāveic uz vietas. Jaunu klonu izveide, atlase un pārbaude ir samērā laikietilpīgs process, tādēļ vispirms lietderīgi ir mūsu apstākļos novērtēt šobrīd no citām valstīm pieejamo materiālu. Polijā ierīkoto izmēģinājuma stādījumu sākotnējā izvērtēšana apliecina, ka ir vairāki Itālijas papeļu kloni, kuri ir spējīgi augt arī mūsu platuma grādos. Šobrīd pie mums ieplānoto izmēģinājumu izvērtēšana tuvākajos gados sniegs iespēju pārlicināties par šo klonu augšanu Latvijā.

Kaspars Liepiņš,
LVMI „Silava”

DĀVANA MEŽAM UN SEV

Zaiga Graudiņa

Foto: No Z. Graudiņas arhīva

Saulē sasilušu sveķu smarža tveicē virmojošā gaisā prieku silā vasaras viducī, zemē sabirusu dzeltenārtu apšu lapu maigi rūgtenais aromāts rudenī, sniega un ledus kristāliņiem rotātā ik skujiņa, ik spurdzīte ziemā, putnu kora pieskandinātais pavasara liksmes laiks... Jebkurā gadalaikā mežs ir krāšņš – ik koks, ik krūms, ik zāles stiebrs ir savā vietā un godprātīgi pilda Dieva un Mātes Dabas doto uzdevumu.

Kaut arī Latvija ir neliela valsts, varam lepoties ar samērā lielu koku sugu un mežu daudzveidību. Mežaudzes visbiežāk veido parastā priede, parastā egle, āra un purva bērzs, parastā apse, melnalksnis un baltalksnis. Retāk mežā sastop ozolu, osi, parasto liepu, viksnu,

gobu, kļavu, vēl retāk – lapegli, dižskābardi, parasto skābardi, sarkano ozolu, saldkīrsi.

Meža atjaunošanas noteikumi reglamentē minēto koku sugu atbilstību meža augšanas apstākļu tipiem un pielietojumu meža atjaunošanā. Nav noslēpums, ka vietējās koku sugas ir vispiemērotākās mūsu klimatiskajiem apstākļiem, veido lieliskas, veselīgas mežaudzes, ražo teicamu lietkoksnī, bet vecie, vācu baronu laikos veidotie Latvijas lauku parki rosina uz nelielu brīvdomību. Dižo koku stumbrus jau sāk klāt mīlīgi zaļi sūnu spilventiņi, zaros iekarinās pa ķērpju pušķim, galotni vērojot, galva krietni jāatgāž. Koki auguši un dzīvojuši lieliski, ražo digitspējīgas sēklas, ir veselīgi, izturīgi, sasnieguši ievērojamas

dimensijas kā garumā, tā arī caurmērā. Nav grēks, ja eksperimentētgrībošs meža īpašnieks nedaudz papildinās sugu sastāvu savā mežā.

Šajā rakstīnā īsi aplūkošu dažas sugas, kas būtu lielisks papildinājums mežam kā vizuāli, tā arī dabas daudzveidības un koksnes ieguves ziņā (piemērotos augšanas apstākļos, protams).

Platlapu liepa – pirmā lieluma koks, zied nedaudz agrāk nekā parastā liepa, koksnes īpašības līdzīgas kā parastajai liepai, ziemcietība teicama visā Latvijā.

Kalnu kļava – pirmā lieluma koks ar taisnu stumbru, koksne cietāka nekā parastajai kļavai, ar labi izteiktiem serdes stariem, zīdaiņu spīdumu un skaistu tekstūru, ziedi līdz 16 cm garš skarās. Par spīti vispārpieņemtajam uzskatam, ka Vidzemē un Latgalē augot kā krūms, Ludzas rajonā ir apsekoti teicami augoši pirmā lieluma koki, arī šķirne "Purpurascens" (lapas virspusē tumši zaļas, apakšpusē purpurioletas) ražo digitspējīgas sēklas. Pēcncācēju ziemcietība teicama visā Latvijā.

Sudraba kļava – pirmā lieluma koks ar plašu vainagu. Miza pelēka, lobās gareniskām plēksnēm. Koksne miksta un gaiša. Ziemcietība teicama visā Latvijā.

Pensilvānijas osis – otrā lieluma koks, koksnes īpašības līdzīgas parastajam osim, teicama ziemcietība visā Latvijā.

Menzīsa jeb zaļā duglāzija – pirmā lieluma koks ar taisnu, cilindrisku stumbru. Koksne dzeltenbrūna, aplievis kārtā šaura, koksnes mehāniskās īpašības līdzīgas parastās priedes koksnei, zilējums nav novērots. Koks noturīgs pret vējgāzēm. Ziemcietība Latgalē, Vidzemē teicama.

Sibīrijas ciedru priede – ļoti dekoratīvs pirmā lieluma koks, skuju pa 5 īsvāsās, tumši zaļas ar zilganbaltām atvārsnišu joslām iekšpusē, līdz 14 cm garas. Čiekuri līdz 13 cm gari, sēklas līdz 14 mm garas, satur līdz 50% augstvērtīgu taukvielu, izmantojamas uzturā. Latgalē, Vidzemē ziemcietība teicama.

Korejas ciedru priede – pirmā lieluma koks ar skaistu, slaidu stumbru. Skujas zilganzaļas, čiekuri 15 līdz 18 cm gari, sēklas 15 līdz 20 mm garas. Ēncietīga suga. Latgalē, Vidzemē ziemcietība teicama.

Šīs ir tikai dažas no koku sugām, ko varam sekmīgi stādīt un audzēt mežu platībās, kaut vai nelielā apjomā, tādējādi pievienojot jaunu, savdabīgu, interesantu akcentu krāšņajā dabas gleznā, kā arī dāvinot sev iespēju to izbaudīt.

Stādu audzētavā "Sakstagals" nelielos apjomos tiek audzēti mūsu klimatam piemēroti minēto koku sugu (un ne tikai) stādi konteineros.

Zaiga Graudiņa,
stādu audzētava
„Sakstagals” vadītāja

KO DARĪT AR NEIZMANTOTU LAUKSAIMNIECĪBAS ZEMI?

(Turpināts no 1. lpp.)

Zemes īpašniekam jāpārliecinās, vai plānoto darbību konkrētajā teritorijā neierobežo normatīvie akti: konkrētās pašvaldības teritorijas plānojums vai arī aizsargājamo teritoriju aizsardzību un izmantošanu regulējošie normatīvie akti u.c.

Aizaugušās platības ir meliorētas, meža ieaudzēšanai, saskaņā ar Meliorācijas likuma 4.pantu, ir nepieciešami tehniskie noteikumi. Tātad ar iesniegumu un robežplānu, kurā iezīmēta apmežojamā zeme, jānodod uz tuvāko Valsts SIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”. Kontaktinformācija atrodama mājas lapā: www.zmni.lv

Ko labāk izvēlēties?

Pēc iepriekšminēto formalitāšu sakārošanas var sākt plānot, ko vēlamies ieaudzēt – mežu vai plantāciju mežu. Plantāciju mežu jokojojot mēdz saukt arī par pensiju trešo līmeni. Ieaudzējot ātraudzīgās sugas, pirmos ienākumus var gūt jau pēc 10–15 gadiem. Vispirms jāizlemj, ko stādīsim un kādu produkciju vēlētos nākotnē iegūt, kā arī, cik daudz kociņu jāstāda. Lai vieglāk pieņemtu lēmumu, atšķirības apkopotas tabulā.

Plantāciju meža audzēšanas mērķi izvērza pats īpašnieks, atkarībā no tā, kādu produkciju vēlas nākotnē iegūt – enerģētisko koksni, papīrmalku, zaģbaļķi vai finierkluci.

Plantāciju meža priekšrocības:

Nosacījumi	Mežs	Plantāciju mežs
Koku skaits (t.gab/ha)		
Priede	3000	Ne mazāk kā 1000
Egle, bērzs, melnalksnis un apse	2000	800
Baltalksnis	2000	500
Pārējās sugas	Nav ierobežots	500
Cirtmets (gados)	Saskaņā ar Meža likuma 9. pantu /101,81,71,41/	Neattiecas meža likuma 9. pants

Plantāciju meža audzēšanas laikā var tikt mainīts plantāciju meža audzēšanas mērķis, par to rakstiski informējot mežniecību.

Koku ciršanai plantāciju mežā ir nepieciešams ciršanas apliecinājums, ja tiek cirsti koki ar celma caurmēru 12 cm un lielāku.

Uz plantāciju mežiem neattiecas Meža likumā noteiktā koku ciršanas un meža atjaunošanas kārtība. Pēc plantāciju meža no-

ciršanas tās platībā atļauts atkārtoti ierīkot plantāciju mežu.

Jebkurā gadījumā aicinu konsultēties ar speciālistiem un tad pieņemt lēmumu. Sīkāk par šiem jautājumiem varat uzzināt Meža konsultāciju pakalpojumu centra rīkotajos semināros un apmācībās.

Rita Daščiora,
MKPC Rīgas reģionālās
nodaļas mežsaimniecības
konsultante

Palielinājies dižkoku skaits

Latvijā dižkoku ir ievērojami vairāk nekā citās valstīs. 1968. gadā ar dižkoku uzskaiti sāka nodarboties mežkopis Staņislavs Saliņš. Viņš pirmais ieviesa dižkoka jēdzienu kā terminu un 1974. gadā izdeva pirmo grāmatu par Latvijas dižkokiem, kurā bija uzskaitīti 626 koki. Ar Latvijas PSR MP 1977. gada 15. aprīļa lēmumu Nr. 241. tika apstiprināts dižkoku, savdabīgo un introducēto koku saraksts. Tas tika publicēts 1985. gada žurnālā „Mežsaimniecība un mežrūpniecība.”

Lai noskaidrotu, kas uzskaitīja un šobrīd uzskaita dižkokus un kas veicams to aizsardzībā, mans sarunu biedrs ir mežsaimniecības inženieris **Vilnis Velde**, kas jau sen pievērsies dižkoku apzināšanai un daļēji to aizsardzībai.

- **Cik šādu koku bija agrāk?**

- Visā valstī bija uzskaitīti 1530 dižkoki un 837 introducētie koki. Visvairāk koku bija Kurzemes reģionā. Bijušajā Valmieras rajonā toreiz bija uzskaitīti 107 dižkoki, bet arī 2005. gadā pēc Vides pārvaldes aptuveniem datiem bijis aptuveni tikpat dižkoku. Te gan jāmin, ka vairāki dižkoki šajā laikā bija gājuši bojā, bet citi nākuši klāt.

- **Kur tagad meklējami bijušie rajonu teritoriju dižkoku saraksti?**

- Varbūt kaut kādi dati ir Reģionālajās vides pārvaldēs, Dabas aizsardzības pārvaldes datu bāzē, Dabas retumu krātuves datu bāzē (www.dabasretumi.lv), Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datu bāzē. Bet te nu uzreiz jāsaprot, ka šie dati ir nepilnīgi, un, pēc manām domām, precīzu datu republikā nav. Galvenajam datu turētājam būtu jābūt Dabas aizsardzības pārvaldei, tā norādīja ministri-

jas pārstāve. Manuprāt, kaut cik precīzs dižkoku skaits ir noteikts četrās bijušo rajonu teritorijās: Alūksnes, Valkas, Valmieras un Limbažu. Tajos ir notikusi senā kultūras mantojuma apzināšana lauku ainavā. Šo projektu organizēja Valsts meža dienests.

Aplūkojot bijušo Valmieras rajona teritoriju, jāatzīmē, ka dažos pagastos uzskaitīto dižkoku skaits ir daudzārt lielāks nekā līdz šim minēts. Var minēt liepu alejas, kur tagad vairāki koki ir dižkoku kārtā, tāpat vairāk nekā 100 gadu vecajās priežu audzēs daudzu koku apkārtmēri ir zem 3,0 metriem. Tagad tie visi ir dižkoki. Arī ozolu skaits palielinājies, jo daudzi koki ir ar apkārtmēru zem 5,0 metriem. Tie gan ir vairāk nekā 200 gadu veci.

- **Kādas šobrīd ir galvenās izmaiņas?**

- 2010. gada 16. marta Ministru kabineta noteikumu Nr. 264 „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 2.pielikumā noteikti aizsargājamo koku – vietējo un citzemju sugu dižkoku (pēc apkārtmēra vai augstuma) izmēri. Dažām koku sugām šie izmēri daļēji atšķiras no iepriekš noteiktajiem.

Samazināti vairāku koku sugu

Cēļu dižosis Kocēnu novadā

apkārtmēri. Piemēram, ozols – no 5,0 uz 4,0 metriem; priede – no 3,0 uz 2,5 metriem; parastā liepa – no 4,0 uz 3,5 metriem; parastais osis – no 4,0 uz 3,5 metriem; melnalksnis – no 3,0 uz 2,5 metriem, arī citām sugām izmainīti apkārtmēru izmēri. Augstumi palikuši tie paši. Kādēļ tas tā darīts? Te daļēju paskaidrojumu sniedza Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Dabas aizsardzības departamenta Aizsargājamo teritoriju nodaļa. Izmēri samazināti, lai vairāk tiktu aizsargāti vecie koki, jo tie pakāpeniski iet bojā. Katrs koks ir aizsargājams, ja tas ir sasniedzis dižkoka noteiktos izmērus.

- **Vai ir skaidrs, kā dižkoki apsaimniekojami?**

- Dižkokiem kā aizsargājamiem kokiem netiek izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi. Ministru kabineta Noteikumos teikts, ka aizliegts veikt jebkādas darbības, kas traucē koka augša-

nu. Novākt dižkoku, kad tas ir kļuvis bīstams, atļauts tikai pēc saskaņošanas ar Dabas pārvaldi. Aizliegts mainīt kokam vides apstākļus, iznīcināt dabisko zemesdzi. Jāizcērt citi koki, kuri ieauguši dižkoka vainagā un jāizzāģē sausie zari. Aizsardzības zona ap dižkoku ir 10 m vai vairāga projekcijas apmērā. Radušos dobumus nedrīkst aizmūrēt. Jānovērš cilvēku iekļūšana tajos. Lai neiekļūtu nokrišņu ūdens, jāuzliek vienkārši dēļu vairogu jumtiņi. Jāņem vērā, ka atsevišķu dižkoku dobumos varētu dzīvot aizsargājamā briežvabole, ozolu dižkoksngrauzis, lapkoku praulgrauzis vai uz stumbriem augt retās ķērpju sugas, tad dižkoks jāatbrīvo no krūmiem vai sikiem, tuvumā augošiem kokiem, lai tas būtu saules apspīdēts. Tātad jāabalansē dižkoku un uz tiem dzīvojošo organismu saglabāšanas intereses. Katrs dižkoks uztverams kā pastāvīga ekosistēma ar daudzām citām sugām.

- **Vai dižkokiem ir kādi īpaši apzīmējumi?**

- Ir izstrādāti noteikumi, kā dižkoki tiek atzīmēti. Tā ir balta ozollapa uz zaļa pamata (kā pārejām aizsargājamām dabas teritorijām). Tātad aizsargājams ir katrs dižkoks, kurš sasniedzis noteiktos izmērus. Dižkoki galvenokārt aug vecās, neskartās mežaudzēs, upju krastos, vecās lauku alejās, veco saimniecību pagalmos un vēl citās vietās. Izrādīsim cieņu šiem milžiem, kuri ir piedzīvojuši vēl senos laikus!

Dzintars Alksnis, MKPC Ziemeļvidzemes nodaļas vadītājs

Pumpuru spēks
Ārsts un fitoterapeits ARTŪRS TEREŠKO apgalvo, ka aprīlī katrs asniņš ir tik dzīvesspara pilns, ka der gan acu ieliksmošanai, gan iemešanai mutē vai salātu blodā vitamīnu tiesai.

Pumpuri ir klasiski imūnsistēmas stiprinoši līdzekļi. Ēdami ir visi, bet eksperimentējot katrs var atrast sev piemērotākos: priežu, egļu, liepu, bērzu, kļavu, augļu koku vai ogulāju pumpurus. Ārstniecība

ar pumpuru preparātiem ir atsevišķa terapeitiska metode, ko sauc par gemmoterapiju. No latīņu valodas *gemme* - pumpurs un dārgakmens.

Sasmalcinātus liepu pumpurus lieto arī kā sāpju remdinošu, pretiekaisuma un mīkstināšu līdzekli pie apdegumiem, furunkuliem, brūcēm un ādas čūlām. Liepu pumpurus un mazās, koši zaļās lapiņas var košļāt tāpat vai pievienot salātiem. Liepu pumpurus marinē un no tiem gatavo salātus.

Recepte

Sastāvdaļas: 100 g liepu pumpuru, 1 ola, salātu mērce.

Salātu mērce – skābs krējums, ābolu etiķis, sinepes un sasmalcinātas vāritas olas. Pārkausa ar seletriju, pētersīļu un diļļu zaļumiem.

Priežu pumpuri un čiekuri

Priežu pumpuru tējai piemīt dezinficējoša, atkrēpojoša, urīndzenoša iedarbība. Pumpuru novārījumu (10: 200) lieto nierakmeņu slimības gadījumā pa 1 ēdamkarotei 3 - 4 reizes dienā.

Tā varētu turpināt vēl un vēl, jo šobrīd ir daudz informācijas grāmatās, internetā u.c. „Čiekura” lasītājiem gribu ieteikt un arī pati esmu apņēmusies šogad izmēģināt **priežu čiekuru ievārījumu**. Iedvesmu smēlos no Tērvetes dabas parka meitenēm, kas dalījās pieredzē kā bērniem mežā vada. pasākumus. Tātad recepti jau izmēģinājuši uzticami cilvēki. Esmu lasījusi, ka Sibīrijā šis ievārījums ir viens no nacionālajiem kārumiem

un arī zāles pie dažādām saaukstēšanās slimībām. Tas būtu noderīgs gimenēm ar bērniem.

Recepte

Sastāvdaļas: 1 kg zaļo priežu čiekuru, 2 l ūdens, 2 kg cukura.

Čiekurus uz 10 minūtēm aplej ar verdošu ūdeni. Kamēr čiekuri mirkst, gatavo sīrupu. Notecinātos čiekurus ieliek sīrupā, vāra uz lenas uguns 3 stundas(visu laiku nosmeļot putas). Karstu lej burkā, pirms tam nosmeļot čiekurus. Gatavs ievārījums ir sarkanā krāsā. Laba dāvana svētkos vai slimniekam, jauks pārsteigums Ziemassvētkos.

Astrīda Rudzīte,

MKPC Dienvidlatgales nodaļas mežsaimniecības konsultante

Meža dzīvnieki – zemes īpašnieki – mednieki

Pēc bargās ziemas dabā iestāties pavasaris. Sniegs kūst, kokiem parādās pirmās zaļās lapiņas, atlido gājputni. Bet vai šāds atkusnis iestāties arī zemes īpašnieku un mednieku attiecībās?

Garās ziemas laikā daudziem zemniekiem aizgājuši bojā vai briežu izpostīti ziemāju sējumi un rapša lauki, papostīti siena un skābsiena ruloni. Arī daudzi meža īpašnieki, ieejot mežā, ieraudzīs posta ainu – sniega noliekti vai nolauzti, kā arī meža dzīvnieku apgrauzti kociņi. Pirmais, ko tādā brīdī gribās darīt, ir visās nelaimēs vainot medniekus, kā arī visiem iespējamiem līdzekļiem samazināt dzīvnieku skaitu mežā. Tomēr jāatceras, ka tādas ziemas kā šī, negadās pārāk bieži. Decembrī, kad sniegs daudzviet bija biezāks par pusmetru, bet

ap Ziemassvētkiem uznāca sērsna, kas meža dzīvniekiem (īpaši stirnām, briežiem un pat aļņiem) vairākas nedēļas neļāva pārvietoties, bija ekstrēms pārbaudījums arī dzīvniekiem. Sērsnas dēļ tika aizliegtas arī dzinējmedības, līdz ar to dzīvnieki netraucēti uzturējās vienā vietā, tur, kur viņiem bija pieejama barība. Tā rezultātā dzīvnieku postījumi mezsaimniecībai un lauksaimniecībai šogad ir daudz koncentrētāki.

Ko īpašniekam darīt, lai šādas situācijas neatkārtotos? Pirmkārt, jāatceras, ka neviens mednieks uz Jūsu zemes nav tiesīgs medīt, ja nav noslēgts līgums par medību tiesību nomu. Tādēļ zemes īpašniekam, kurš vēlas, lai tiktu ierobežoti dzīvnieku postījumi viņa zemē, ir jāslēdz līgums ar mednie-

kiem. Der atcerēties, ka Medību likums nosaka minimālās platībās, lai medītu konkrētu sugu dzīvniekus (meža cūka, briežu govīs un teļi – 1000 ha meža, briežu bullis – 2000 ha meža, bet alnis – 2500 ha meža). Tādēļ, pirms slēgt līgumu ar nezināmiem medniekiem, iesaku iepriekš paaugstināt mežniecībā, vai šā mednieku formējuma medību iecirknis ir pietiekami liels, lai potenciālos postītājus drīkstētu medīt.

Tāpat jāatceras, ka pavasaris – aprīlis, maijs – ir tas brīdis, kad mežniecībās tiek apspriests un pieņemts nākamās medību sezonas lielākais pieļaujams nomedijamo dzīvnieku skaits jeb limits. Tādēļ tieši šis ir īstais brīdis, lai vēlreiz mežniecībai un medniekiem aktualizētu informāciju par

meža dzīvnieku nodarītajiem postījumiem, jo tieši postījumi ir galvenais arguments, lai varētu intensīvāk medīt. Zemes īpašniekiem, kuriem mežacūkas pavasarī uzrok ganības vai zālājus, iesaku par to laicīgi informēt medniekus, lai arī viņi varētu laicīgi plānot medības postījumu vietās. Tomēr jāsaprot, ka šādiem postījumiem, atšķirībā no labības, kukurūzas vai rapša postījumiem, vairāk tomēr ir gadījuma raksturs. Tādēļ tos paredzēt un vēl jo vairāk – pasargāt no tiem, ir daudz grūtāk.

Novēlu, lai pavasaris iestātos ne tikai dabā, bet arī zemes īpašnieku un mednieku attiecībās, jo, tikai savstarpēji sadarbojoties un vienojoties, var panākt rezultātu – postījumu apjoma samazināšanos.

Jānis Baumanis,
MKPC medību saimniecības vecākais speciālists

Medību trofeju izstādes Preiļos un Saldū

Aprīlī norisinājās divas reģionālās medību trofeju izstādes – Preiļos un Saldū. Abās trofeju vērtēšanu nodrošināja Latvijas Medību trofeju vērtēšanas nacionālās komisijas eksperti, starptautiskās kategorijas CIC eksperta Jāņa Baumaņa vadībā.

Preiļu novada medību trofeju izstādi, kas bija apskatāma AS „Preiļu siers” telpās, rīkoja aktīvs mednieks Jāzeps Šņepsts. Tajā varēja iepazīties ar pēdējos divos gados Preiļu novadā iegūtajām trofejām. Kā jau ierasts, šajā reģionā bija pārstāvētas labas stirnāžu trofejas. Tomēr aizvadītās bargās ziemas iespaidā to bija mazāk kā iepriekšējās reizēs. Kaut arī labas aļņu trofejas pat Latgalē ir kļuvušas par retumu, tomēr mednieki bija spējuši izstādīt divas – sudraba medaļai atbilstošas. Prieks, ka Latvijas austrumos arī aizvien vairāk sāk parādīties staltbrieži, kas atspoguļojas arī izstādēs, šajā to bija tikpat daudz, cik aļņu. Diemžēl vērojama tā pati aina, kas citviet Latvijā, ka daudzi no nomeditajiem buļļiem ir pārāk jauni. To pašu var teikt arī par meža kuiļiem. Ja agrāk Latgales trofeju izstādēs samērā bieži varēja sastapt izcilus kuiļu ilkņus, tad šobrīd to kļūst aizvien mazāk. Izskaidrojums,

pēc vietējo mednieku domām ir tāds, ka arī Latgales mednieki aizvien biežāk iegādājas vītņstobra ieročus, un jaunie kuliņi gan labības laukā, gan pie barotavas žēloti netiek.

Arī Saldus pusē trofeju izstādes tiek rīkotas regulāri. Tās organizē Saldus mednieku klubu apvienība ar Māri Bērziņu priekšgalā. Šīs izstādes mērķis ir vairāk izglītojošs. Proti – 13 mednieku klubu apvienība izstādīja visas (ar dažiem izņēmumiem) pēdējos divos gados iegūtās staltbriežu trofejas. Tām, bez ierastā vērtējuma CIC punktos,

tika noteikts arī aptuvenais buļļa vecums un tas, vai dzīvnieks ir nomedīts pareizā vecumā jeb par ātru. Šāda prakse Saldū ieviesta nu jau vairāk nekā piecus gadus, un rezultāti ir acīmredzami. Ja pirms diviem gadiem mednieki spēja izstādīt tikai četras sudraba un 16 bronzas medaļai atbilstošas staltbriežu

trofejas, tad šogad izstādītas 4 zelta, 16 sudraba un vairāk nekā 30 bronzas medaļai atbilstošas. Priecēja tas, ka mednieki necenšas par katru cenu nomedīt visu atļauto buļļu limitu, bet, ja neizdodas nomedīt pareizo bulli, tad atļauju neizmanto vispār. Tas nozīmē, ka daudzi no Saldus puses medniekiem ir pārvarējuši problēmu, kas sastopama Latvijas mednieku vidū – ja nomedīšu es, tad nomedīs kaimiņš, tāpēc labāk šauju pirmo, kas pagadās. Šobrīd saldeniekiem var ieteikt vairāk pievērsties tieši jauno

buļļu selekcijas medībām, ņemot no populācijas ārā bullēnus, kuru pirmie ragi ir īsāki par ausīm vai ausu garumā, bet tievi un smailiem, baltiem galiem. Tāpat nomedijami četrus gadus veci un vecāki buļļi, kuru ragu vainagā ir spile (divi žuburi). Savlaicīgi izdarot buļļu selekciju, ir lielākas iespējas pasaudzēt vidējā vecuma buļļus un nomedīt viņus 9 līdz 12 gadu vecumā, kad sasniegts maksimālais trofejas briedums.

Jānis Baumanis,
MKPC medību saimniecības vecākais speciālists

Foto: J. Baumanis

Medību trofeju izstādes atklāšana Preiļos

Kā Zaļā josta cauri mežam vijas **Meža dienas**
21. maijā no plkst. 12:00 līdz 18:00

Meža dienas Mežaparkā

Meža dienu 2011 lielie svētki

Meža bezgalīgā stāsta vēstnieki: Zaļās jostas Ezis Jostīņš, Rīgas mežu Zīlūks, Latvijas Valsts Mežu Cūkmens un Mammadaba, Meža konsultāciju pakalpojumu centra Meža tēli, Latvijas Finiera Bērzs un Panda no Pasaules Dabas fonda.

12:00
Svētku atkāšana plavā pie Centrālās alejas

13:00 – 15:00
Konkursa „Tu vari izglābt...” un „Būsim atbildīgi” uzvarētāju apbalvošana ar leņģiņotu mūziķu piedalīšanos (atbalsta SIA „Zaļā josta”, Latvijas Valsts Mežl, papīrfabrika „Līgatne”)

15:30 – 16:00
Konkursa „Tikšanās vieta – Rīgas mežl” uzvarētāju apbalvošana (atbalsta SIA „Rīgas mežl”)

Visas dienas garumā Mežaparkā

- Mākslinieku uzstāšanās (Aisha, Jānis Stibelis, grupa „Trīnāns parks”, Liepājas cirka studija „beztemata” u.c.)
- Meža radošās darbnīcas, atrakcijas un interaktīvās spēles
- LLU Meža fakultātes studentu veidota meža taka un „Koka sporta” paraugdemonstrējumi
- Ogres Meža tehnikuma prezentācija un atrakcijas aktivitātes
- Koka skulptūru darināšanas paraugdemonstrējumi
- Koka izstrādājumu, lietišķās mākslas darinājumu un stādu tirdziņš

Atnāc izzināt meža bezgalīgo stāstu!

Organizatori: MKPC, RĪGAS MEŽI, LATVIJAS VALSTIS MEŽI, Līgatne

Jauns informatīvais izdevums “PADOMI MEŽA SAIMNIEKAM”

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs un Pasaules Dabas Fonds sagatavojis jaunu informatīvo bukletu **“Padomi meža saimniekam”**. Tajā meža īpašnieki varēs atrast noderīgus padomus, kā meža īpašumu padarīt bioloģiski bagātāku. Tas neprasa papildus ieguldījumus, bet šādas saimniekošanas rezultātā mežs ne tikai nezaudēs tam raksturīgās īpašības, bet laika gaitā iegūs jaunas kvalitātes.

Bukletu var saņemt visās Meža konsultāciju un pakalpojumu centra nodaļās un centrālajā birojā Ozolniekos, Rīgas ielā 34, kā arī Pasaules Dabas Fonda birojā Rīgā, Elizabetes ielā 8 – 4.

Bukleta elektronisko versiju iespējams apskatīt: www.mkpc.llkc.lv, sadaļā *Informatīvie materiāli* vai www.pdf.lv, sadaļā *Mežs*

SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs

Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264 mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Meža konsultāciju pakalpojumu centra nodaļas

MKPC nodaļa	Biroji	Vārds, Uzvārds	Tālrunis
Austrumlatgales nodaļa	Ludzas birojs	Ludvijs Karvelis	65722009, 29411165
Dienvidkurzemes nodaļa	Liepājas birojs	Uldis Šēnbergs	63491241, 29285111
	Saldus birojs	Dainis Kudors	63824065, 29186107
	Krāslavas birojs	Jānis Dzalbs	65620019, 29789364
Dienvidlatgales nodaļa	Daugavpils birojs	Jānis Dzalbs	29789364
	Preiļu birojs	Astrīda Rudzīte	65381781, 26410476
Madonas – Cēsu nodaļa	Madonas birojs	Mairita Bondare	64822528, 28381176
	Cēsu birojs	Mairita Bondare	64822528, 28381176
Rīgas reģionālā nodaļa	Rīgas birojs	Agris Kauliņš	67895819, 26498315
	Bauskas birojs	Uldis Dzērve	63960149, 29222487
Sēlijas nodaļa	Aizkraukles birojs	Jekaterina Blaua	26534704
	Jēkabpils birojs	Jānis Sēlis	65207372, 26465432
Zemgales nodaļa	Jelgavas birojs	Alda Alksne	63048122, 29283108
	Tukuma birojs	Jānis Šmiukšis	20223626
Ziemeļaustrumu nodaļa	Gulbenes birojs	Ginta Abeltiņa	64474022, 26117578
	Balvu birojs	Jānis Grībovskis	64520011, 26314426
Ziemeļkurzemes nodaļa	Kuldīgas birojs	Sigita Vaivade	63323955, 29103658
	Talsu birojs	Sigita Vaivade	63323955, 29103658
Ziemeļvidzemes nodaļa	Valmieras birojs	Dzintars Alksnis	64250210, 26415649
Limbažu nodaļa	Limbažu birojs	Jānis Zvaigzne	64022679, 29151750
Apmācību centrs „Pakalniēši”		Inese Mailīte	64828108, 26141853
Apmācību centrs „Mežtekas”		Juris Gusts	26545195, 28692818

Čiekura NĀKAMJĀ NUMURĀ

- Par izmaiņām normatīvajos aktos
- Par Meža ABC
- FSC sertifikācijas procesi Latvijā
- Meža blakus produktu ieguve

Čiekurs informatīvais izdevums

Izdevumu iespēšanai sagatavoja Sarmīte Grundšteine, MKPC Informācijas un apmācību daļas vadītāja
Tālr. 63050477, mob. 2913356, ciekurs@mkpc.llkc.lv
Dizains un makets – D. Brinkmane
Druka – SIA Talsu tipogrāfija

Izdevējs: SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264
mkpc@mkpc.llkc.lv; www.mkpc.llkc.lv

Čiekurs izdots Valsts Lauku tīkla pasākumu ietvaros

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPAS INVESTĒ LAUKU APVĪDOS

Čiekurs

PAVASARIS